

21.B.327 Rezervisano**21.B.330 Trajno i privremeno ukidanje uvjerenja o plovidbenosti**

- (a) BHDCA će odmah trajno ili privremeno ukinuti uvjerenje o plovidbenosti ako se pokaže da nije ispunjen bilo koji uvjet iz tačke 21.A.181(a).
- (b) Pri davanju obavještenja o trajnom ili privremenom ukidanju uvjerenja o plovidbenosti, BHDCA će navesti razloge za trajno ili privremeno ukidanje i poučiti imatelja uvjerenja o pravu na žalbu.

21.B.345 Vođenje evidencije

- (a) BHDCA će uspostaviti sistem vođenja evidencije koji omogućava da se prate postupci izdavanja, održavanja, promjena (izmjena ili dopuna), trajno ili privremeno ukidanje svakog uvjerenja o plovidbenosti.
- (b) Evidencija najmanje sadrži:
  - 1. dokumente koje je priložio podnositelj zahtjeva,
  - 2. dokumente koji su nastali tokom provjere u kojima su navedene aktivnosti i konačni rezultati u tački 21.B.320(b) navedenih elemenata,
  - 3. kopiju uvjerenja, uključujući i promjene.
- (c) Evidencija se čuva najmanje šest godina poslije brisanja zrakoplova iz nacionalnog registra.

ODJELJAK I – UVJERENJE O BUCI**21.B.420 Ispitivanje**

- (a) BHDCA će provesti dovoljno detaljan postupak ispitivanja podnositelja zahtjeva ili imatelja uvjerenja o buci da bi mogla utvrditi opravdanost izdavanja, održavanja, promjene (izmjene ili dopune), trajnog ili privremenog ukidanja uvjerenja o buci.
- (b) BHDCA će uspostaviti postupke za procjenjivanje, kao dio dokumentovanih postupaka, koji najmanje obuhvataju:
  - 1. procjenu prihvatljivosti;
  - 2. procjenu dokumentacije priložene uz zahtjev;
  - 3. pregled zrakoplova.

21.B.425 Izdavanje uvjerenja o buci

BHDCA će izdati ili izmijeniti uvjerenje o buci ako se uvjeri da su ispunjeni zahtjevi iz Odjeljka I, Sekcija A.

21.B.430 Trajno ili privremeno ukidanje uvjerenja o buci

- (a) BHDCA će odmah trajno ili privremeno ukinuti uvjerenje o buci ako se pokaže da nije ispunjen bilo koji uvjet iz tačke 21.A.211(a).
- (b) Pri davanju obavještenja o trajnom ili privremenom ukidanju uvjerenja o buci, BHDCA će navesti razloge za trajno ili privremeno ukidanje i poučiti imatelja uvjerenja o buci o pravu na žalbu.

21.B.445 Vođenje evidencije

- (a) BHDCA će uspostaviti sistem vođenja evidencije sa kriterijima za minimalne periode čuvanja, koji omogućava da se prate postupci izdavanja, održavanja, promjena (izmjena ili dopuna), trajno ili privremeno ukidanje svakog uvjerenja o buci.
- (b) Evidencija najmanje sadrži:
  - 1. dokumente koje je priložio podnositelj zahtjeva;
  - 2. dokumente koji su nastali tokom ispitivanja u kojima su navedene aktivnosti i konačni rezultati u tački 21.B.420(b) navedenih elemenata;
  - 3. kopiju uvjerenja uključujući i promjene.
- (c) Evidencija se čuva najmanje šest godina poslije brisanja zrakoplova iz nacionalnog registra.

ODJELJAK J – ODOBRENJE ORGANIZACIJE ZA DIZAJN**ODJELJAK K – DIJELOVI I UREĐAJI****(ODJELJAK L – NE PRIMJENJUJE SE)****ODJELJAK M – POPRAVKE****(ODJELJAK N – NE PRIMJENJUJE SE)****ODJELJAK O – Rezervisano****ODJELJAK P – DOZVOLA ZA LET****21.B.520 Ispitivanje**

- (a) BHDCA će provesti dovoljno detaljan postupak provjere koji omogućava izdavanje ili stavljanje van snage dozvole za let.
- (b) BHDCA će uspostaviti postupke za procjenjivanje koji se prije svega odnose na:
  - 1. procjenu prihvatljivosti podnositelja zahtjeva;
  - 2. procjenu prihvatljivosti zahtjeva;
  - 3. procjenu dokumentacije priložene uz zahtjev;
  - 4. pregled zrakoplova;
  - 5. odobravanje uvjeta leta prema tački 21.A.710(b).

21.B.525 Izdavanje dozvola za let

BHDCA će izdati dozvolu za let:

- (a) nakon predočavanja podataka koji se traže u tački 21.A.707; i
- (b) kada se odobre uvjeti za let iz tačke 21.A.708 u skladu sa tačkom 21.A.710; i
- (c) kada se BHDCA, bilo sopstvenom istragom, koja može uključivati inspekcije, bilo kroz postupke dogovorene sa podnositeljem zahtjeva, uvjeri da je zrakoplov prije leta u skladu sa dizajnom definiranim tačkom 21.A.708.

21.B.530 Privremeno i trajno ukidanje dozvole za let

- (a) BHDCA će odmah privremeno ili trajno ukinuti dozvolu za let ukoliko nije ispunjen bilo koji uvjet iz tačke 21.A.723(a).
- (b) Pri davanju obavještenja o privremenom ili trajnom ukidanju dozvole za let, BHDCA će navesti razloge za privremeno ili trajno ukidanje i poučiti imatelja dozvole za let o pravu na žalbu.

21.B.545 Vođenje evidencije

- (a) BHDCA će uspostaviti sistem vođenja evidencije koji omogućava da se prate postupci izdavanja i stavljanja van snage svake dozvole za let.
- (b) Evidencija najmanje sadrži:
  - 1. dokumente koje je priložio podnositelj zahtjeva;
  - 2. dokumente koji su nastali tokom ispitivanja u kojima su navedene aktivnosti i konačni rezultati u tački 21.B.520(b) navedenih elemenata;
  - 3. kopiju dozvole za let.
- (c) Evidencija se čuva najmanje šest godina od kad dozvola za let prestane da važi.

Na osnovu članka 16. i 61. stavka (2) Zakona o upravi ("Službeni glasnik BiH" broj 32/02 i 102/09) i članka 14. stavak (1) Zakona o zrakoplovstvu Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 39/09), generalni direktor Direkcije za civilno zrakoplovstvo Bosne i Hercegovine donosi

**PRAVILNIK
O CERTIFIKACIJI PLOVIDBENOSTI I EKOLOŠKOJ
CERTIFIKACIJI ZRAKOPLOVA I ZRAKOPLOVNIH
PROIZVODA, DIJELOVA I UREĐAJA I ZA
CERTIFIKACIJU PROJEKTNIH I PROIZVODNIH
ORGANIZACIJA KOJI NISU OBUHVACENI EASA
PROPISIMA**

Članak 1.
(Predmet)

Ovim Pravilnikom utvrđuju se zajednički tehnički zahtjevi i postupci za certifikaciju plovidbenosti i ekološku certifikaciju zrakoplovnih proizvoda, dijelova i uređaja za zrakoplove iz Aneksa II Pravilnika o zajedničkim pravilima u području civilnog zrakoplovstva i nadležnostima BHDCA i to:

- a) izdavanje tipskih certifikata, dodatnih tipskih certifikata i izmjene navedenih certifikata;
- b) izdavanje svjedodžbe o plovidbenosti zrakoplova i dozvola za let;
- c) izdavanje odobrenja dizajna popravka;
- d) dokazivanje sukladnosti sa zahtjevima vezanim za zaštitu okoliša;
- e) izdavanje potvrda o buci;
- f) identifikacija proizvoda, dijelova i uređaja;
- g) certifikacija određenih dijelova i uređaja;
- h) certifikacija projektnih organizacija i proizvodnih organizacija;
- i) izdavanje naloga za plovidbenost.

Članak 2.
(Pojmovi)

Pojmovi koji se koriste u ovom Pravilniku imaju sljedeće značenje:

- a) **Dio E7-21** - zahtjevi i postupci za certifikaciju zrakoplova i s njima povezanih proizvoda, dijelova i uređaja i projektnih organizacija i proizvodnih organizacija iz Aneksa I ovog Pravilnika;
- b) **Dio E7-M** - odgovarajući zahtjevi za kontinuiranu plovidbenost koji su doneseni u skladu sa Zakonom o zrakoplovstvu BiH;
- c) **Glavno poslovno sjedište** - glavna uprava ili registrirano sjedište poduzeća unutar kojega se provode glavne finansijske djelatnosti i operativni nadzor nad aktivnostima navedenim u ovom Pravilniku;
- d) **Artikl** - bilo koji dio ili uređaj koji će se ugraditi u civilni zrakoplov;
- e) **Zrakoplov BHLA1** - sljedeći europski laki zrakoplov sa posadom:
  - 1) avion sa maksimalnom dozvoljenom masom na polijetanju (MTOM) od 1200 kg ili manje, koji nije klasificiran kao složeni motorni zrakoplov;
  - 2) jedrilica ili motorna jedrilica sa maksimalnom dozvoljenom masom na polijetanju (MTOM) od 1200 kg ili manje;
  - 3) balon s najvećom projektiranom zapreminom uzgonskog plina ili toplog zraka od 3400 m³ za toplozračne balone, 1050 m³ za plinske balone i 300 m³ za vezane plinske balone;
  - 4) zračni brod projektiran za najviše četiri osobe s najvećom projektiranom zapreminom uzgonskog plina ili toplog zraka od 3400 m³ za toplozračne zračne brodove i 1000 m³ za plinske zračne brodove;

f) **Zrakoplov BHLA2** - europski laki zrakoplov sa posadom:

- 1) avion sa maksimalnom dozvoljenom masom na polijetanju (MTOM) od 2000 kg ili manje, koji nije klasificiran kao složeni motorni zrakoplov;
- 2) jedrilica ili motorna jedrilica sa maksimalnom dozvoljenom masom na polijetanju (MTOM) od 2000 kg ili manje;
- 3) balon;
- 4) zračni brod na topli zrak;
- 5) zračni brod na uzgonski plin koji zadovoljava sve sljedeće karakteristike:
  - 3% maksimalne statičke težine;
  - Nevektorirani potisak (osim kontra-potiska);
  - Konvencionalno i jednostavno projektirana: struktura, sustavi kontrole i sustav baloneta;
  - Da nije opremljen servo-pokretačem;
- 6) veoma laki rotokopter.

g) **EASA** - Europska agencija za sigurnost zračnog prometa (*European Aviation Safety Agency*);

h) **Nacionalna zrakoplovna vlast** - nadležni organ, označava BHDCA.

Članak 3.

(Certifikacija proizvoda, dijelova i uređaja)

Certifikati za proizvode, dijelove i uređaje izdaju se kao što je navedeno u Aneksu I (E7-21).

Članak 4.

(Kontinuirana valjanost tipskog certifikata i povezanih svjedodžbi o plovidbenosti)

- (1) Tipski certifikati pojedinih zrakoplova koji se nalaze u Registru zrakoplova Bosne i Hercegovine na dan stupanja na snagu ovog Pravilnika, smatraju se odobrenim u skladu s ovim Pravilnikom.
- (2) Lista historijskih zrakoplova, koji su klasificirani kao Aneks II zrakoplovi u skladu sa točkom (a) (ii) Pravilnika o zajedničkim pravilima u području civilnog zrakoplovstva i nadležnostima Europske agencije za sigurnost zračnog prometa, navedena je u Dodatku 2 ovog Pravilnika.

Članak 5.

(Prihvatljivi načini udovoljavanja - Acceptable Means of Compliance)

- (1) BHDCA će, u cilju dosljedne primjene ovog Pravilnika, primjenjivati važeću reviziju sljedećeg dokumenta kojeg objavljuje EASA: Prihvatljivi načini udovoljavanja (*Acceptable Means of Compliance - AMC*) i upute (*Guidance Material - GM*) - Part 21.
- (2) Izrazi u EASA AMC tekstu kao 'Agencija' ili 'nadležna vlast' čitaju se, odnosno znače BHDCA.
- (3) Oni EASA AMC paragrafi koji se odnose na 'zemlje članice' ne mogu se uvijek primjeniti na BHDCA odobrenja izdata u skladu sa ovim Pravilnikom. U slučaju nejasnoća potrebno je konsultirati BHDCA.

Članak 6.

(Završne odredbe)

- (1) Ovaj Pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objave u "Službenom glasniku BiH".

(2) Stupanjem na snagu ovog Pravilnika prestaju da vaŹe: Pravilnik o početnoj homologaciji zrakoplova i zrakoplovnih komponenti ("SluŹbeni glasnik BiH", broj 21/06), Pravilnik o izmjenama (modifikacijama) i popravkama zrakoplova ("SluŹbeni glasnik BiH", broj 43/06) i Pravilnik o uvjerenjima o plovidbenosti ("SluŹbeni glasnik BiH", broj 47/07).	21.A.97 21.A.101	Veće promjene Određivanje certifikacijskih zahtjeva (<i>Certification Specifications, CS</i>) i zahtjeva za zaštitu okoliša
Broj 1-3-02-2-1091-1/15 14. prosinca 2015. godine Banja Luka	21.A.103 21.A.105 21.A.107 ODJELJAK E 21.A.111 21.A.112A 21.A.112B 21.A.113	Izdavanje odobrenja Vođenje evidencije Upute za kontinuiranu plovidbenost – DODATNI TIPSKI CERTIFIKAT Oblast primjene Prihvatljivost Dokazivanje osposobljenosti Zahtjev za izdavanje dodatnog tipskog certifikata
Generalni direktor Đorđe Ratkovića, v. r.	21.A.114 21.A.115 21.A.116 21.A.117	Dokazivanje sukladnosti Izdavanje dodatnog tipskog certifikata Prenosivost Promjene onog dijela proizvoda za koji vaŹi dodatni tipski certifikat
ANEKS I	21.A.118A 21.A.118B 21.A.119 21.A.120 ODJELJAK F 21.A.121 21.A.122 21.A.124 21.A.125A	Obveze i oznake Valjanost certifikata Priručnici Upute za kontinuiranu plovidbenost – PROIZVODNJA BEZ ODOBRENJA Oblast primjene Prihvatljivost Zahtjev Izdavanje pisma o suglasnosti (<i>Letter of Agreement</i>).
E7-21	21.A.125B 21.A.125C 21.A.126 21.A.127 21.A.128 21.A.129 21.A.130	Nalazi (<i>Findings</i>) Valjanost pisma o suglasnosti Sustav kontrole proizvodnje Ispitivanja: zrakoplov Ispitivanja: motori i elise Obveze proizvođača Izjava o sukladnosti (<i>Statement of Conformity</i>)
Certifikacija zrakoplova i zrakoplovnih proizvoda, dijelova i uređaja, i projektnih i proizvodnih organizacija	ODJELJAK G	– ODOBRANJE ORGANIZACIJE ZA PROIZVODNJU
Sadržaj	21.A.131 21.A.133 21.A.134 21.A.135 21.A.139 21.A.143 21.A.145 21.A.147	Oblast primjene Prihvatljivost Zahtjev Izdavanje odobrenja Sustav kvalitete Priručnik organizacije za proizvodnju Zahtjev za odobravanje Promjene u odobroj organizaciji za proizvodnju
21.1 Opće	21.A.148 21.A.149 21.A.151 21.A.153 21.A.157 21.A.158 21.A.159 21.A.163 21.A.165	Promjena mjesta Prenosivost odobrenja Uvjeti odobrenja Promjene uvjeta odobrenja Provjere Nalazi (<i>Findings</i>) Valjanost odobrenja Prava Obveze imatelja odobrenja
SEKCIJA A – TEHNIČKI ZAHTJEVI	ODJELJAK H	– SVJEDODŹBA O PLOVIDBENOSTI
ODJELJAK A – OPĆE ODREDBE	21.A.171 21.A.172 21.A.173 21.A.174	Oblast primjene Prihvatljivost Vrste svjedodŹbi o plovidbenosti Zahtjev
21.A.1 Oblast primjene		
21.A.2 Djelovanje trećih osoba, koje nisu imatelji svjedodŹbi ni podnositelji zahtjeva za izdavanje svjedodŹbi		
21.A.3A Otkazi, kvarovi i defekti		
21.A.3B Nalozi za plovidbenost i obvezni servisni bilteni proizvođača		
21.A.4 Sukladnost proizvodnje i dizajna		
ODJELJAK B		
21.A.11 Oblast primjene		
21.A.13 Prihvatljivost		
21.A.14 Dokazivanje osposobljenosti		
21.A.15 Zahtjev		
21.A.16A Pravila o plovidbenosti (Certifikacione specifikacije)		
21.A.16B Posebni uvjeti		
21.A.17 Osnova za certifikaciju tipa		
21.A.18 Zahtjevi za zaštitu okoliša i certifikacijski zahtjevi (<i>Certification Specifications, CS</i>)		
21.A.19 Promjene zbog kojih je potreban novi tipski certifikat		
21.A.20 Sukladnost s osnovom za certifikaciju tipa i zahtjevima za zaštitu okoliša		
21.A.21 Izdavanje tipskog certifikata		
21.A.23 Rezervirano		
21.A.31 Dizajn tipa		
21.A.33 Provjere i ispitivanja		
21.A.35 Probni letovi		
21.A.41 Tipski certifikat		
21.A.44 Obveze imatelja certifikata		
21.A.47 Prenosivost		
21.A.51 Valjanost certifikata		
21.A.55 Vođenje evidencije		
21.A.57 Priručnici		
21.A.61 Upute za kontinuiranu plovidbenost		
(ODJELJAK C – NE PRIMJENJUJE SE)		
ODJELJAK D – PROMJENE TIPSKOG CERTIFIKATA		
21.A.90A Oblast primjene		
21.A.90B Standardne promjene		
21.A.91 Klasifikacija promjene dizajna tipa		
21.A.92 Prihvatljivost		
21.A.93 Zahtjev		
21.A.95 Manje promjene		

21.A.175	Jezik	21.A.708	Uvjeti leta
21.A.177	Promjene	21.A.709	Zahtjev za odobravanje uvjeta leta
21.A.179	Prenosivost i ponovno izdavanje u državi članici	21.A.710	Odobrovanje uvjeta leta
21.A.180	Inspekcijski pregled	21.A.711	Izdavanje dozvole za let
21.A.181	Valjanost svjedodžbi	21.A.713	Promjene.
21.A.182	Identifikacija zrakoplova	21.A.715	Jezik
ODJELJAK I	– UVJERENJE O BUCI	21.A.719	Prenosivost dozvole
21.A.201	Oblast primjene	21.A.721	Inspekcijski pregledi
21.A.203	Prihvatljivost	21.A.723	Valjanost
21.A.204	Zahtjev	21.A.725	Produženje važenja dozvole za let
21.A.207	Promjene (izmjene i dopune)	21.A.727	Obveze imatelja dozvole za let
21.A.209	Prenosivost i ponovno izdavanje u državi članici	21.A.729	Vodenje evidencije
21.A.210	Inspekcijski pregled	ODJELJAK Q	– IDENTIFIKACIJA PROIZVODA, DIJELOVA I UREĐAJA
21.A.211	Valjanost svjedodžbi	21.A.801	Identifikacija proizvoda
ODJELJAK J	– ODOBRAVANJE ORGANIZACIJE ZA DIZAJN	21.A.803	Postupanje sa identifikacijskim podacima
21.A.231	Oblast primjene	21.A.804	Identifikacija dijelova i uređaja
21.A.233	Prihvatljivost	21.A.805	Identifikacija kritičnih dijelova
21.A.234	Zahtjev	21.A.807	Rezervirano
21.A.235	Izdavanje odobrenja	SEKCIJA B – POSTUPAK ZA NADLEŽNE ORGANE	
21.A.239	Sustav osiguranja dizajna	ODJELJAK A – OPĆE ODREDBE	
21.A.243	Podaci	21.B.5	Oblast primjene
21.A.245	Zahtjev za odobravanje	21.B.20	Obveze nadležnog organa
21.A.247	Promjene sustava osiguranja dizajna	21.B.25	Zahtjevi u pogledu organizacije nadležnog organa
21.A.249	Prenosivost	21.B.30	Dokumentirani postupci
21.A.251	Uvjeti odobrenja	21.B.35	Promjene u organizaciji i postupcima
21.A.253	Promjene uvjeta odobrenja	21.B.40	Rezervirano
21.A.257	Provjere	21.B.45	Rezervirano
21.A.258	Nalazi (<i>Findings</i>)	21.B.55	Vodenje evidencije
21.A.259	Valjanost odobrenja	21.B.60	Rezervirano
21.A.263	Prava imatelja odobrenja	ODJELJAK B – TIPSKI CERTIFIKAT	
21.A.265	Obveze imatelja odobrenja	(ODJELJAK C – NE PRIMJENJUJE SE)	
ODJELJAK K	– DIJELOVI I UREĐAJI	ODJELJAK D – IZMJENE TIPSKOG CERTIFIKATA	
21.A.301	Oblast primjene	ODJELJAK E – DODATNI TIPSKI CERTIFIKAT	
21.A.303	Sukladnost s važećim zahtjevima	ODJELJAK F – PROIZVODNJA BEZ ODOBRENJA	
21.A.305	Odobrenje dijelova i uređaja	21.B.120	Ispitivanje
21.A.307	Spremnost dijelova i uređaja za ugradnju	21.B.125	Nalazi
(ODJELJAK L – NE PRIMJENJUJE SE)		21.B.130	Izdavanje pisma o suglasnosti
ODJELJAK M – POPRAVKE		21.B.135	Održavanje pisma o suglasnosti
21.A.431A	Oblast primjene	21.B.140	Promjena pisma o suglasnosti
21.A.431B	Standardne popravke	21.B.145	Ograničavanje, privremeno i trajno ukidanje pisma o suglasnosti
21.A.432A	Prihvatljivost	21.B.150	Vodenje evidencije
21.A.432B	Dokazivanje osposobljenosti	ODJELJAK G	– ODOBRAVANJE ORGANIZACIJE ZA PROIZVODNJU
21.A.433	Dizajn popravki	21.B.220	Ispitivanje
21.A.435	Klasifikacija popravki	21.B.225	Nalazi
21.A.437	Izdavanje odobrenja dizajna popravki	21.B.230	Izdavanje odobrenja
21.A.439	Proizvodnja dijelova za popravku	21.B.235	Stalni nadzor
21.A.441	Ugradnja popravki	21.B.240	Promjena odobrenja
21.A.443	Ograničenja	21.B.245	Privremeno ili trajno ukidanje odobrenja
21.A.445	Nepopravljena oštećenja	21.B.260	Vodenje evidencije
21.A.447	Vodenje evidencije	ODJELJAK H	– SVJEDODŽBA O PLOVIDBENOSTI
21.A.449	Upute za kontinuiranu plovidbenost	21.B.320	Ispitivanje
21.A.451	Rezervirano	21.B.325	Izdavanje svjedodžbe o plovidbenosti
(ODJELJAK N – NE PRIMJENJUJE SE)		21.B.326	Svjedodžba o plovidbenosti
ODJELJAK O – Rezervirano			
ODJELJAK P – DOZVOLA ZA LET			
21.A.701	Oblast primjene		
21.A.703	Prihvatljivost		
21.A.705	Nadležni organ		
21.A.707	Zahtjev za izdavanje dozvole za let		

- 21.B.327 Rezervirano
 21.B.330 Trajno i privremeno ukidanje svjedodžbe o plovidbenosti
 21.B.345 Vođenje evidencije

ODJELJAK I – UVJERENJE O BUCI

- 21.B.420 Ispitivanje
 21.B.425 Izdavanje uvjerenja o buci
 21.B.430 Trajno ili privremeno ukidanje uvjerenja o buci
 21.B.445 Vođenje evidencije

ODJELJAK J – ODOBRENJE ORGANIZACIJE ZA DIZAJN**ODJELJAK K – DIJELOVI I UREĐAJI****(ODJELJAK L – NE PRIMJENJUJE SE)****ODJELJAK M – POPRAVKE****(ODJELJAK N – NE PRIMJENJUJE SE)****ODJELJAK O – Rezervirano****ODJELJAK P – DOZVOLA ZA LET**

- 21.B.520 Ispitivanje
 21.B.525 Izdavanje dozvola za let

21.B.530 Privremeno i trajno ukidanje dozvole za let

21.B.545 Vođenje evidencije

ODJELJAK Q – IDENTIFIKACIJA PROIZVODA, DIJELOVA I UREĐAJA*Dodaci***21.1 Opće**

Za potrebe ovog Aneksa I (E7-21) nadležni organ je BHDCA.

SEKCIJA A**TEHNIČKI ZAHTJEVI****ODJELJAK A – OPĆE ODREDBE****21.A.1 Oblast primjene**

Ova Sekcija sadrži opće odredbe o pravima i obvezama podnositelja zahtjeva i imatelja uvjerenja koja se izdaju prema ovoj Sekciji.

21.A.2 Djelovanje trećih osoba, koje nisu imatelji uvjerenja ni podnositelji zahtjeva za izdavanje uvjerenja

Radnje i obveze koje mora ispuniti podnositelj zahtjeva ili imatelj uvjerenja za određeni proizvod, dio ili uređaj po ovoj Sekciji može, u njegovo ime, ispuniti treća fizička ili pravna osoba ako podnositelj zahtjeva ili imatelj uvjerenja dokaže da je zaključio ugovor s trećom osobom kojim se garantira da će se obveze imatelja uvjerenja pravilno ispunjavati.

21.A.3A Otkazi, kvarovi i defekti

- (a) Sustav za prikupljanje, ispitivanje i analizu podataka. Imatelj tipskog certifikata, dodatnog tipskog certifikata, odobrenja dizajna većih popravki ili drugog odobrenja za koje se smatra da su izdata prema ovom Pravilniku, mora imati odgovarajući sustav za prikupljanje, ispitivanje i analizu izvješća i podataka koji se odnose na otkaze, kvarove i defekte ili druge događaje koji prouzrokuju ili mogu prouzrokovati negativne posljedice po kontinuiranu plovidbenost proizvoda, dijela ili uređaja obuhvaćenog uvjerenjem o tipu, dodatnim uvjerenjem o tipu, odobrenjem dizajna većih popravki ili drugim odgovarajućim odobrenjem za koje se smatra da su izdati

prema ovom Pravilniku. Podaci o ovom sustavu moraju biti dostupni svim poznatim korisnicima proizvoda, dijela ili uređaja i, na njegov zahtjev, osobi koja je za to ovlaštena drugim srodnim pravilima za izvršenje.

(b) Izvješćivanje BHDCA

1. Imatelj tipskog certifikata, dodatnog tipskog certifikata, odobrenja dizajna većih popravki ili drugog odgovarajućeg odobrenja za koje se smatra da su izdati prema ovom Pravilniku, mora izvijestiti BHDCA o otkazu, kvaru, defektu ili svakom drugom događaju koji mu je poznat i koji je u vezi sa proizvodom, dijelom ili uređajem koji su obuhvaćeni uvjerenjem o tipu, dodatnim uvjerenjem o tipu, odobrenjem dizajna većih popravki ili drugim odgovarajućim odobrenjem za koje se smatra da su izdati prema ovom Pravilniku, a koji ima ili bi mogao imati za posljedicu stanje opasno po sigurnost.
2. Izvješća se podnose u obliku i na način koji odredi BHDCA što prije, a najkasnije 72 sata od utvrđivanja stanja opasnog po sigurnost, izuzev ako posebne okolnosti to sprečavaju.

(c) Ispitivanje prijavljenih događaja

1. Ako je događaj, koji je prijavljen prema točki (b) ili prema točkama 21.A.129(f)(2) ili 21.A.165(f)(2), rezultat nedostatka u dizajnu ili proizvodnji, imatelj tipskog certifikata, dodatnog tipskog certifikata, odobrenja dizajna većih popravki ili drugog odgovarajućeg odobrenja za koje se smatra da su izdata prema ovom Pravilniku, ili proizvođač, u zavisnosti šta je odgovarajuće, ispitaće razlog zbog kojeg je došlo do nedostatka i izvijestiti BHDCA o rezultatima ispitivanja i korektivnim mjerama koje se poduzimaju ili predlažu da bi se nedostatak otklonio.
2. Ako BHDCA smatra da je potrebno poduzeti odgovarajuće mjere za otklanjanje nedostatka, imatelj tipskog certifikata, dodatnog tipskog certifikata, odobrenja dizajna većih popravki ili drugog odgovarajućeg odobrenja za koje se smatra da su izdata prema ovom Pravilniku, ili proizvođač, u zavisnosti šta je odgovarajuće, mora u BHDCA dostaviti odgovarajuće podatke.

21.A.3B Nalozi za plovidbenost i obvezni servisni bilteni proizvođača

- (a) Nalog za plovidbenost označava dokument koji izdaje ili prihvata BHDCA i kojim se određuju mjere koje se moraju poduzeti na zrakoplovu da bi se ponovo osigurala prihvatljiva razina sigurnosti, ako dokazi ukazuju da bi, u suprotnom, razina sigurnosti zrakoplova bila ugrožena.
- (b) BHDCA izdaje nalog za plovidbenost ako:
1. utvrdi da na zrakoplovu postoji stanje opasno po sigurnost koje je posljedica nedostatka na zrakoplovu ili motoru, elisi, dijelu ili uređaju koji je u njega ugrađen,
  2. takvo stanje vjerojatno postoji ili može nastati i na nekom drugom zrakoplovu.
- (c) Ako BHDCA izdaje nalog za plovidbenost da bi se otklonilo stanje opasno po sigurnost iz točke (b) ili zahtijeva inspeksijski pregled, imatelj tipskog certifikata, dodatnog tipskog certifikata, odobrenja dizajna većih popravki ili drugog odgovarajućeg odobrenja za koje se smatra da su izdati prema ovoj uredbi, dužan je:

1. predložiti odgovarajuće korektivne mjere ili inspeksijske preglede, ili i jedno i drugo, i podnijeti ih na odobrenje u BHDCA;
  2. ako BHDCA odobri prijedlog iz točke 1, učini ga dostupnim svim poznatim operatorima ili vlasnicima proizvoda, dijela ili uređaja a, na zahtjev svake druge osobe od koje se zahtijeva da se pridržava naloga za plovidbenost – odgovarajuće opisne podatke i upute za primjenu.
- (d) Nalog za plovidbenost sadrži:
1. opis stanja opasnog po sigurnost;
  2. identifikaciju predmetnog zrakoplova;
  3. mjere koje se zahtijevaju;
  4. rok za ispunjenje mjera;
  5. datum stupanja na snagu.
- (e) Nalozi za plovidbenost koje je objavila država nadležna za dizajn zrakoplova, motora, propelera ili opreme smatraju se obveznim za zrakoplove registrirane u Bosni i Hercegovini.
- (f) Za zrakoplove koji posjeduju dozvolu za letenje izdatu u skladu sa točkom 21.A.173(b) ili točkom 21.A.701(a)(15) ovog Pravilnika, servisni bilteni klasificirani kao obvezni od strane proizvođača zrakoplova, motora, propelera ili opreme smatraju se obveznim za zrakoplove registrirane u Bosni i Hercegovini.

21.A.4 Koordinacija između dizajna i proizvodnje

Svaki imalac tipskog certifikata, dodatnog tipskog certifikata, odobrenja promjene u tipskom dizajnu ili odobrenja dizajna većih popravki dužan je, po potrebi, surađivati sa organizacijom za proizvodnju da bi omogućio:

- (a) zadovoljavajuću sukladnost projektiranja i proizvodnje, kao što se to zahtijeva u točkama 21.A.122, točkom 21.A.130 podtočkom (b) st. (3) i (4), točkom 21.A.133 i točkom 21.A.165 podtočkom (c) st. (2) i (3); i
- (b) pravilnu podršku kontinuiranoj plovidbenosti proizvoda, dijelova i uređaja.

ODJELJAK B –TIPSKI CERTIFIKAT

21.A.11 Oblast primjene

Ovaj Odjeljak uređuje postupak po kome se izdaju tipski certifikati za proizvode, kao i prava i obveze podnosioca zahtjeva i imatelja uvjerenja.

21.A.13 Prihvatljivost

Svaka fizička ili pravna osoba koja dokaže ili je u postupku dokazivanja osposobljenosti, prema točki 21.A.14, ovlaštena je da zahtijeva tipski certifikat prema uvjetima iz ovog Odjeljka.

21.A.14 Dokazivanje osposobljenosti

- (a) Organizacija koja zahtijeva tipski certifikat dokazuje svoju osposobljenost tako što ima odobrenje organizacije za dizajn koje je izdala BHDCA prema Odjeljku J.
- (b) Odstupajući od točke (a), kao dokaz o osposobljenosti smatra se i pristanak BHDCA, dat na prijedlog podnosioca zahtjeva, za primjenu postupaka kojima se utvrđuju posebna projektna praksa, resursi i redoslijed aktivnosti koji je potreban za usklađivanje sa Aneksom I (E7-21).

21.A.15 Zahtjev

- (a) Zahtjev za izdavanje tipskog certifikata podnosi se u obliku i na način koji odredi BHDCA.
- (b) Uz zahtjev za tipski certifikat za zrakoplove prilažu se trodimenzionalni crtež zrakoplova i prethodni osnovni podaci, uključujući predložene operativne karakteristike i ograničenja.

- (c) Uz zahtjev za izdavanje tipskog certifikata za motor ili elisu prilažu se opći crteži, osnovne karakteristike dizajna, tehničke performanse i predložena operativna ograničenja motora ili elise.
- (d) Zahtjev za prihvatanje tipskog certifikata za zrakoplove dizajnirane u drugoj zemlji, podnosi se u obliku i na način koji odredi BHDCA.

21.A.16A Standardi gradnje (*Certification Specifications*)

Za zrakoplove iz Aneksa II točke (c), (e), (f), (g) i (j) Pravilnika o zajedničkim pravilima u području civilnog zrakoplovstva i nadležnostima Europske agencije za sigurnost zračnog prometa, primjenjuju se slijedeći standardi gradnje (CS – Certification Specifications):

- a) Za zrakoplove dizajnirane u Bosni i Hercegovini:
  - CAP 482 - *British Civil Airworthiness Requirements Section S - Small Light Aeroplanes*;
  - CAP 750 - *British Civil Airworthiness Requirements Section VLH - Small Light Helicopters*;
  - CAP 643 - *Light Gyroplanes*;
  - CAP 659 - *Amateur Built Aircraft*.
- b) Za zrakoplove koji se uvoze, BHDCA će prihvatiti standarde gradnje važeće u slijedećim državama:
  - država potpisnica ECAA sporazuma;
  - Sjedinjene Američke Države;
  - Kanada;
  - Rusija.

21.A.16B Posebni uvjeti

- (a) BHDCA propisuje posebne, detaljne tehničke specifikacije za proizvod, pod nazivom "posebni uvjeti" kad standardi gradnje ne sadrže odgovarajuće sigurnosne standarde za proizvod ako:
  1. proizvod ima nova ili neuobičajena svojstva u odnosu na praksu projektiranja na kojoj su zasnovana važeća pravila o plovidbenosti; ili
  2. predviđena namjena proizvoda nije konvencionalna; ili
  3. iskustva sa sličnim proizvodima u upotrebi ili proizvodima koji imaju slična projektna svojstva pokazuju da bi moglo da nastupi stanje opasno po sigurnost.
- (b) Posebni uvjeti uključuju takve sigurnosne standarde koje BHDCA smatra potrebnim za uspostavljanje razine sigurnosti koja odgovara razini sigurnosti iz važećeg standarda gradnje.

21.A.17A Osnova za certifikaciju tipa

- (a) Osnova za certifikaciju tipa sastoji se od:
  1. primjenljivih standarda gradnje koje je odredila BHDCA i koji važi na dan podnošenja zahtjeva, izuzev ako:
    - (i) BHDCA drukčije ne odredi; ili
    - (ii) podnositelj zahtjeva sam ne odluči da se uskladi sa kasnije važećim izmjenama i dopunama certifikacionih zahtjeva ili se to zahtijeva u točkama (c) i (d);
  2. svih posebnih uvjeta koji se zahtijevaju u točki 21.A.16B(a).
- (b) Zahtjev za izdavanje tipskog certifikata važi tri godine, izuzev ako podnositelj zahtjeva, u vrijeme podnošenja zahtjeva, ne dokaže da je za njegov proizvod potrebno više vremena za dizajn, razvoj i ispitivanje, a BHDCA to odobri.
- (c) Ako tipski certifikat nije izdat ili je jasno da neće biti izdat u roku koji je propisan u točki (b), podnositelj zahtjeva može:

1. podnijeti novi zahtjev za izdavanje tipskog certifikata i pridržavati se odredaba iz točke (a) koje važe za prvi zahtjev; ili
  2. zatražiti produženje prvog zahtjeva i uskladiti se sa standardima gradnje koji su važili određenog datuma koji on izabere, a koji ne dolazi prije datuma koji prethodi izdavanju tipskog certifikata, u roku koji je u točki (b) utvrđen za prvi zahtjev.
- (d) Ako se podnositelj zahtjeva odluči uskladiti sa certifikacionim zahtjevima iz izmjena i dopuna standarda gradnje, koje su stupile na snagu poslije podnošenja zahtjeva za izdavanje tipskog certifikata, mora se uskladiti i sa ostalim certifikacionim zahtjevima koje BHDCA smatra neposredno povezanim s njima.

21.A.18 Zahtjevi za zaštitu okoliša i certifikacioni zahtjevi (*Certification Specifications, CS*)

- (a) Zahtjevi u pogledu buke, koji se uzimaju u obzir pri izdavanju uvjerenja o tipu zrakoplova, propisani su prema Poglavlju 1 Aneks 16, Sveska I, Dio II Čikaške konvencije.

21.A.19 Promjene zbog kojih je potreban novi tipski certifikat

Svaka fizička ili pravna osoba koja predloži promjenu proizvoda mora zahtijevati izdavanje novog tipskog certifikata ako BHDCA smatra da je promjena dizajna, snage, potiska ili mase takva da je potrebno detaljno ispitati sukladnost sa važećom osnovom za certifikaciju.

21.A.20 Sukladnost s osnovom za certifikaciju tipa i zahtjevima za zaštitu okoliša

- (a) Podnositelj zahtjeva za izdavanje tipskog certifikata mora dokazati sukladnost s važećim osnovama za certifikaciju tipa i zahtjevima za zaštitu okoliša, i u BHDCA predstaviti dokaze kojima se osigurava ta sukladnost.
- (b) Podnositelj zahtjeva mora u BHDCA dostaviti program certifikacije sa detaljno navedenim sredstvima za dokazivanje sukladnosti. Ovaj dokument se po potrebi ažurira u toku procesa certifikacije.
- (c) Podnositelj zahtjeva mora imati zapise o obrazloženju sukladnosti u okviru dokumenata sukladnosti, u skladu sa programom certifikacije iz točke (b).
- (d) Podnositelj zahtjeva daje izjavu da je dokazao sukladnost sa svim važećim osnovama za certifikaciju tipa i zahtjevima za zaštitu okoliša, u skladu sa programom certifikacije u točki (b).
- (e) Ako podnositelj zahtjeva ima odgovarajuće odobrenje organizacije za dizajn, izjava iz točke (b) daje se prema Odjeljku J.

21.A.20B Priznavanje inozemnih ispitivanja zrakoplova

Radi priznavanja inozemnih ispitivanja tipa zrakoplova, ili zrakoplovnog uređaja koji se prvi put uvozi, te inozemnih tipskih certifikata i drugih odgovarajućih isprava, podnositelj zahtjeva mora u BHDCA podnijeti sljedeće:

- a) standarde gradnje koji su primijenjeni i status njihovih izmjena;
- b) bilo koje odstupanje od standarda gradnje koje je odobrila država dizajna;
- c) sve posebne uvjete koje je specificirala država dizajna;
- d) potvrdu države dizajna da proizvod ispunjava zahtjeve u pogledu zaštite okoliša;
- e) tipski certifikat države dizajna sa priloženom listom podataka (*TCDS*);
- f) dokaz da su priručnici, natpisne pločice i oznake na instrumentima, koji se zahtijevaju prema primjenjivim

- zahtjevima o plovidbenosti i buci (gdje je moguće primijeniti), napisani na jeziku koji zahtijeva BHDCA; letački priručnik;
- g) listu minimalne opreme (*MMEL*), gdje je to moguće primijeniti;
  - i) instrukcije kojima se osigurava kontinuirana plovidbenost zrakoplova u upotrebi, kao što su, a ne ograničavajući se na, sljedeće priručnike: *Aircraft Maintenance Manual; Aircraft Repair Manual, Aircraft Wiring Diagram, Owner Manual, Aircraft Service Manual, Weight and Balance Manual.*

21.A.21 Izdavanje tipskog certifikata

Podnositelj zahtjeva ima pravo da mu BHDCA izda tipski certifikat za proizvod ako:

- (a) dokaže svoju osposobljenost suglasno 21.A.14;
- (b) priloži izjavu navedenu u 21.A.20(d);
- (c) dokaže da:
  1. je proizvod koji treba da se certifikuje usklađen sa važećom osnovom za certifikaciju tipa i važećim zahtjevima za zaštitu okoliša određenim prema točkama 21.A.17A i 21.A.18;
  2. su uvjeti u pogledu plovidbenosti, koji nisu ispunjeni, nadoknađeni elementima koji pružaju istu razinu sigurnosti;
  3. proizvod nema rizičnih karakteristika ili osobina za uporabu za koju se traži certifikacija;
  4. je podnositelj zahtjeva za izdavanje tipskog certifikata izričito izjavio da će se pridržavati zahtjeva iz 21.A.44.
- (d) je kod tipskog certifikata za zrakoplov već ranije izdat tipski certifikat za motor ili elisu, ili oboje ako su ugrađeni.
- (e) U slučaju priznavanja inozemnih tipskih certifikata, BHDCA će provjeriti kompletnost dostavljene dokumentacije navedene u točki 21.A.20B i bez dodatnih ispitivanja izdati tipski certifikat ako je država dizajna:
  - država potpisnica *ECAA* sporazuma;
  - Sjedinjene Američke Države;
  - Kanada;
  - Rusija.

21.A.23 Rezervirano

21.A.31 Dizajn tipa

- (a) Dizajn tipa sastoji se od:
1. crteža i specifikacija, spiska tehničkih planova i specifikacija potrebnih za utvrđivanje konfiguracijskih i projektnih svojstava proizvoda koja dokazuju da je proizvod usklađen s važećom osnovom za certifikaciju tipa i važećim zahtjevima za zaštitu okoliša;
  2. podataka o materijalima, postupcima i načinima proizvodnje i sklapanja proizvoda koji su potrebni da se omogući sukladnost proizvoda;
  3. odobrenog odjeljka o uputama za kontinuiranu plovidbenost i ograničenjima plovidbenosti, kao što je određeno u važećim standardima gradnje;
  4. drugih podataka koji omogućavaju da se poređenjem utvrdi plovidbenost, razina buke, ispuštanje goriva i emisija izduvnih gasova (prema potrebi) svih naknadnih proizvoda istog tipa.
- (b) Svaki dizajn tipa označava se na odgovarajući način.

21.A.33 Provjere i ispitivanja

- (a) Podnositelj zahtjeva mora provesti sve potrebne provjere i ispitivanja da bi dokazao sukladnost s važećom osnovom za certifikaciju tipa i važećim zahtjevima za zaštitu okoliša.
- (b) Prije svakog ispitivanja koje je predviđeno u točki (a), podnositelj zahtjeva mora utvrditi:
1. za probni uzorak:
    - (i) da su materijali i postupci na odgovarajući način usklađeni sa specifikacijama za predloženi dizajn tipa;
    - (ii) da su dijelovi proizvoda na odgovarajući način usklađeni sa tehničkim planovima u predloženom dizajnu tipa;
    - (iii) da su proizvodni postupci, dizajn i sklapanje na odgovarajući način usklađeni sa onima koji su navedeni u predloženom dizajnu tipa;
  2. da oprema za ispitivanje i mjerni uređaji koji se koriste, odgovaraju potrebama ispitivanja i da su izbaždareni na odgovarajući način.
- (c) Podnositelj zahtjeva dužan je omogućiti BHDCA da provede sve vrste ispitivanja koja su potrebna da se provjeri sukladnost sa točkom (b).
- (d) Podnositelj zahtjeva dužan je omogućiti BHDCA da pregleda sva izvješća i provede bilo koju inspekciju, kao i da izvede probni let ili provjeru na zemlji ili da im prisustvuje radi provjere valjanosti izjave o sukladnosti koja se daje prema točki 21.A.20(d) i utvrđivanja da nijedno svojstvo proizvoda nije rizično za namjenu za koju se traži certifikacija.
- (e) Za ispitivanja koja provodi ili kojima prisustvuje BHDCA prema točki (d):
1. podnositelj zahtjeva u BHDCA prilaže izjavu kojom potvrđuje da je usklađen sa točkom (b);
  2. od trenutka kad se dokaže sukladnost sa točkom (b) do trenutka kad se BHDCA predloži ispitivanje, na proizvodu, dijelu ili uređaju se ne smiju obavljati nikakve promjene povezane sa ispitivanjem koje bi utjecale na izjavu o sukladnosti.

21.A.35 Probni letovi

- (a) Probni letovi radi izdavanja uvjerenja o tipu odvijaju se prema uvjetima koje odredi BHDCA.
- (b) Podnositelj zahtjeva mora izvesti probne letove koje BHDCA smatra potrebnim:
1. da bi se utvrdila sukladnost s važećom osnovom za certifikaciju tipa i važećim zahtjevima za zaštitu okoliša;
  2. da bi se utvrdilo da li postoji opravdano uvjerenje da su zrakoplov, njegovi dijelovi i uređaji pouzdani i da ispravno rade.

21.A.41 Tipiski certifikat

Smatra se da tipiski certifikat sadrži dizajn tipa, operativna ograničenja, listu podataka u uvjerenju o tipu o plovidbenosti i emisijama, važeću osnovu za certifikaciju tipa i zahtjeve za zaštitu okoliša kojima BHDCA utvrđuje sukladnost i druge uvjete ili ograničenja koji su propisani za proizvod u važećim certifikacionim zahtjevima i zahtjevima za zaštitu okoliša.

21.A.44 Obveze imatelja certifikata

Imatelj tipskog certifikata dužan je:

- (a) ispunjavati obveze predviđene u 21.A.3A, 21.A.3B, 21.A.4, 21.A.55, 21.A.57, 21.A.61 i 21.A.62 u te svrhe neprekidno biti usklađen sa zahtjevima iz točke 21.A.14; i
- (b) navesti oznake prema Odjeljku Q.

21.A.47 Prenosivost

Tipiski certifikat se može prenijeti samo na fizičku ili pravnu osobu koja je sposobna da preuzme obveze prema točki 21.A.44 i u te svrhe je dokazala svoju osposobljenost po mjerilima iz točke 21.A.14.

21.A.51 Valjanost certifikata

- (a) Tipiski certifikat važi neograničeno vrijeme. Certifikat ostaje važiti pod uvjetom:
1. da imatelj uvjerenja ispunjava uvjete iz ovog Pravilnika;
  2. da imatelj uvjerenja nije vratio uvjerenje ili da uvjerenje nije trajno ukinuto, prema važećim upravnim postupcima koje odredi BHDCA.
- (b) Po predaji ili trajnom ukidanju tipskog certifikata, on se vraća u BHDCA.

21.A.55 Vođenje evidencije

Imatelj tipskog certifikata dužan je čuvati sve značajne projektno podatke, planove i izvješća sa ispitivanja, uključujući dokumentaciju o pregledima za ispitani proizvod, kako bi bili na raspolaganju BHDCA, i da bi omogućio potrebne podatke za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti i sukladnost s važećim zahtjevima za zaštitu okoliša.

21.A.57 Priručnici

Imatelj tipskog certifikata izrađuje, čuva i ažurira priručnike čije postojanje se zahtjeva važećom osnovom za certifikaciju tipa i zahtjevima za zaštitu okoliša za proizvod i u BHDCA, na njen zahtjev, predaje njihove kopije.

21.A.61 Upute za kontinuiranu plovidbenost

- (a) Imatelj tipskog certifikata dostavlja najmanje jedan potpuni komplet uputa za kontinuiranu plovidbenost, koje sadrže opisne podatke i upute za realizaciju, pripremljene prema važećoj osnovi za certifikaciju svakom poznatom vlasniku jednog ili više zrakoplova, motora ili elise, pri njihovoj isporuci ili izdavanju prve svjedodžbe o plovidbenosti za predmetni zrakoplov, šta nastupi kasnije, a poslije toga, na zahtjev, ove upute čini dostupnim svakoj osobi koja mora ispuniti bilo koji uvjet iz uputa. Neki priručnici ili dijelovi uputa za kontinuiranu plovidbenost koji se odnose na remont (obnovu) ili druge vrste velikih radova održavanja mogu da postanu dostupni i kasnije, pošto je proizvod pušten u uporabu, ali moraju postati dostupni prije nego što bilo koji proizvod dostigne odgovarajuću starosnu granicu ili potrebne sate/cikluse rada.
- (b) Promjene uputa za kontinuiranu plovidbenost stavljaju se na raspolaganje svim poznatim operatorima proizvoda i, na zahtjev, svim osobama koje se moraju uskladiti s njima. U BHDCA se podnosi program u kome se prikazuje na koji način se distribuiraju promjene uputa za kontinuiranu plovidbenost.

(ODJELJAK C – NE PRIMJENJUJE SE)**ODJELJAK D – IZMJENE TIPSKIH CERTIFIKATA****21.A.90A Oblast primjene**

Ovaj Odjeljak uređuje postupak po kome se odobravaju promjene dizajna tipa i tipiski certifikati i prava i obveze podnositelja zahtjeva i imatelja odobrenja. Ovim Odjeljkom se također definiraju standardne promjene koje ne podliježu procesu odobrenja u skladu sa ovim Odjeljkom.

21.A.90B Standardne promjene

- (a) Standardne promjene označavaju promjene u tipskom certifikatu:
1. koje poštuju podatke dizajna koji su uključeni u certifikacione zahtjeve koje je izdala BHDCA, koji

sadrže prihvatljive metode, tehnike i praksu za izvršavanje i identificiranje standardnih promjena, uključujući i vezane instrukcije za kontinuiranu plovidbenost; i

2. koje nisu u suprotnosti sa podacima nositelja tipskog certifikata.
- (b) Tačke 21.A.91 do 21.A.109 ne primjenjuju se u standardnim promjenama.
- (c) Kao prihvatljive načine za vršenje standardnih promjena BHDCA prihvata slijedeće dokumente:

- EASA CS – STAN;
- FAA AC 43.13-2B.

21.A.91 Klasifikacija promjene tipskog certifikata

Promjene tipskog certifikata mogu biti manje i veće. "Manja promjena" je promjena koja nema veći uticaj na masu, položaj težišta, izdržljivost strukture, pouzdanost, operativna svojstva, buku, ispuštanje goriva, emisiju gasova ili druga svojstva koja utiču na plovidbenost proizvoda. Izuzev promjena iz točke 21.A.19, sve druge promjene, prema ovom Odjeljku, jesu "veće promjene". Veće i manje promjene odobravaju se prema točkama 21.A.95 ili 21.A.97 i identificiraju na odgovarajući način.

21.A.92 Prihvatljivost

- (a) Samo imatelj tipskog certifikata može zahtijevati odobrenje veće promjene tipskog certifikata po ovom Odjeljku, dok drugi podnositelji zahtjeva za veću promjenu dizajna tipa zahtjev podnose prema Odjeljku E.
- (b) Svaka fizička ili pravna osoba može podnijeti zahtjev za odobrenje manje promjene tipskog certifikata po ovom Odjeljku.

21.A.93 Zahtjev

Zahtjev za odobrenje promjene tipskog certifikata podnosi se u obliku i na način koji odredi BHDCA i sadrži:

- (a) Opis promjene, koji određuje:
1. sve dijelove tipskog certifikata i odobrene priručnike na koje utiče promjena;
  2. certifikacione zahtjeve (CS) i zahtjeve za zaštitu okoliša s kojima, prema točki 21.A.101, projektirana promjena mora biti usklađena;
- (b) Određivanje bilo kojih ispitivanja koja su potrebna za dokazivanje sukladnosti promijenjenog proizvoda sa važećim certifikacionim zahtjevima (CS) i zahtjevima za zaštitu okoliša.

21.A.95 Manje izmjene

Manje izmjene tipskog certifikata klasificira i odobrava:

- (a) BHDCA; ili
- (b) odgovarajuće odobrena organizacija za dizajn, suglasno postupku s kojim se suglasila BHDCA.

21.A.97 Veće izmjene

- (a) Podnositelj zahtjeva za odobrenje veće izmjene dužan je:
1. u BHDCA dostaviti dokazne podatke sa svim potrebnim opisnim podacima koji trebaju biti uključeni u dizajn tipa;
  2. dokazati da je promijenjeni proizvod suglasan važećim certifikacionim zahtjevima (CS) i zahtjevima za zaštitu okoliša koji su navedeni u 21.A.101;
  3. usklađiti se sa točkama 21.A.20(b), (c) i (d); i;
  4. izdati izjavu iz točke 21.A. 20(d) (a) (3) prema Odjeljku J, ako ima odgovarajuće odobrenje organizacije za dizajn;
  5. usklađiti se sa točkom 21.A.33 i, prema potrebi, sa točkom 21.A.35.

- (b) Odobrenje veće promjene tipskog certifikata ograničeno je na specifičnu konfiguraciju ili specifične konfiguracije tipskog certifikata na koji se odnosi promjena.

21.A.101 Određivanje certifikacionih zahtjeva (*Certification Specifications, CS*) i zahtjeva za zaštitu okoliša

- (a) Podnositelj zahtjeva za promjenu tipskog certifikata mora dokazati da je promijenjeni proizvod usklađen sa pravilima o plovidbenosti koja se primjenjuju na promijenjeni proizvod i koja važe na dan podnošenja zahtjeva za promjenu, osim ako se podnositelj zahtjeva sam ne odluči za sukladnost sa kasnije važećim izmjenama i dopunama certifikacionih zahtjeva ili, ako se to zahtjeva točkama (e) i (f), kao i s važećim zahtjevima za zaštitu okoliša koji se zahtijevaju u 21.A.18.
- (b) Odstupajući od stava (a), podnositelj zahtjeva može dokazati da je promijenjeni proizvod usklađen s prethodnom izmjenom i dopunom pravila o plovidbenosti određenim u stavu (a) i svakim certifikacionim zahtjevom (*Certification Specification*) koji BHDCA smatra neposredno povezanim. Međutim, prethodna izmjena i dopuna pravila o plovidbenosti ne smije da prethodi odgovarajućem pravilu o plovidbenosti na koje se uvjerenje o tipu poziva. Podnositelj zahtjeva može dokazati sukladnost s prethodnom promjenom pravila o plovidbenosti u bilo kom od narednih slučajeva:
1. Promjene za koju BHDCA smatra da nisu značajne. Pri odlučivanju o tome da li je promjena značajna, BHDCA razmatra promjenu u kontekstu svih prethodnih značajnih promjena dizajna i povezanih promjena važećih certifikacionih zahtjeva koji su obuhvaćeni uvjerenjem o tipu proizvoda. Promjene koje ispunjavaju jedno od sljedećih mjerila automatski se smatraju značajnim:
    - (i) Opća konfiguracija ili načela projektiranja su promijenjeni (nisu zadržani);
    - (ii) Pretpostavke koje su korištene za certifikaciju proizvoda koji treba da se promijeni više nisu važeće.
  2. Svaka oblast, sustav, dio ili uređaj na koje promjena ne utiče po mišljenju BHDCA.
  3. Svaka oblast, sustav, dio ili uređaj na koji promjena utiče, a za koje BHDCA smatra da njihova sukladnost sa standardima gradnje opisanim u točki (a) ne bi bitno uticala na razinu sigurnosti promijenjenog proizvoda ili ne bi imala smisla.
- (c) Podnositelj zahtjeva za promjenu na zrakoplovu (izuzev helikoptera) s najvećom masom od 2 722 kg (6 000 lb), ili helikoptera bez turbine s najvećom masom od 1 361 kg (3 000 lb), može dokazati da je promijenjeni proizvod usklađen sa osnovom za certifikaciju tipa na koju se tipski certifikat poziva. Ako BHDCA smatra da je promjena u određenoj oblasti značajna, ona može odrediti usklađivanje sa promjenama i izmjenama osnove za certifikaciju tipa na koju se tipski certifikat poziva i koja važi na dan podnošenja zahtjeva, kao i sa svim certifikacionim zahtjevima koje BHDCA smatra neposredno povezanim, izuzev ako BHDCA smatra da usklađivanje s navedenom promjenom ili certifikacionim zahtjevima ne bi bitno uticalo na razinu sigurnosti promijenjenog proizvoda ili ne bi imalo smisla.
- (d) Ako BHDCA smatra da standardi gradnje koji važe na dan podnošenja zahtjeva za promjenu ne omogućavaju odgovarajuće standarde u vezi s predloženom promjenom, podnositelj zahtjeva mora ispuniti sve posebne uvjete (detaljne tehničke specifikacije) i njihove promjene koje su

- propisane u točki 21.A.16B, da bi se omogućila razina sigurnosti koja odgovara razini utvrđenoj u standardima gradnje koji važe na dan podnošenja zahtjeva za promjenu.
- (e) Zahtjev za promjenu tipskog certifikata važi tri godine. Ako promjena nije odobrena ili je jasno da neće biti odobrena u ovom roku, podnositelj zahtjeva može:
1. podnijeti novi zahtjev za promjenu tipskog certifikata i pridržavati se odredaba iz stava (a) ove točke koje važe za prvi zahtjev za promjenu;
  2. zatražiti produženje prvog zahtjeva i uskladiti se sa odredbama iz točke (a), prema datumu koji odabere podnositelj zahtjeva, a koji ne prethodi datumu odobrenja promjene, u roku koji je za prvi zahtjev za promjenu određen u ovoj točki.
- (f) Ako podnositelj zahtjeva odluči da se uskladi sa certifikacionim zahtjevima iz izmjena i dopuna standarda gradnje, koji su stupili na snagu poslije podnošenja zahtjeva za promjenom tipa, mora se uskladiti i sa ostalim certifikacionim zahtjevima koje BHDCA smatra neposredno povezanim s njima.
- (g) Kada zahtjev za izmjenu certifikata tipa za zrakoplov uključuje, ili su mu priložene, nakon što je zahtjev već predan, i izmjene podataka o operativnoj prikladnosti, osnova certifikacije podataka o operativnoj prikladnosti određuje se u skladu s gornjim podtočkama (a), (b), (c), (d) i (f).

21.A.103 Izdavanje odobrenja

- (a) Podnositelj zahtjeva ima pravo da mu BHDCA odobri veću promjenu dizajna tipa ako:
1. Priloži izjavu iz točke 21.A.20(d); i
  2. Ako se dokaže:
    - (i) da je promijenjeni proizvod usklađen sa važećim certifikacionim zahtjevima i važećim zahtjevima za zaštitu okoliša koji su navedeni u točki 21.A.101;
    - (ii) da se odredbe o plovidbenosti sa kojima nije usklađen nadoknađuju elementima koji pružaju isti razina sigurnosti;
    - (iii) da proizvod nije opasan za namjenu za koju je zatraženo odobrenje.
- (b) Manja promjena dizajna tipa odobrava se samo suglasno točki 21.A.95 ako se dokaže da je promijenjeni proizvod usklađen sa odgovarajućim certifikacionim zahtjevima navedenim u točki 21.A.101.

21.A.105 Vođenje evidencije

Za svaku promjenu podnositelj zahtjeva čuva sve značajne podatke dizajna, planove i izvješća o ispitivanju, uključujući dokumentaciju o ispitivanju promijenjenog proizvoda, da oni budu na raspolaganju BHDCA, i da omogućiti potrebne podatke za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti, kontinuirane validnosti podataka o operativnoj prikladnosti i sukladnost s važećim zahtjevima za zaštitu okoliša za promijenjeni proizvod.

21.A.107 Upute za kontinuiranu plovidbenost

- (a) Imatelj odobrenja manje izmjene certifikata tipa, svakomu poznatom vlasniku jednog ili više zrakoplova, motora ili propelera na koje se odnosi ta manja izmjena, prilikom isporuke proizvoda ili prilikom izdavanja prve svjedodžbe o plovidbenosti dotičnog zrakoplova, što god je od toga kasnije, dostavlja najmanje jedan komplet povezanih izmjena, ako postoje, u uputama za kontinuiranu plovidbenost proizvoda na kojem treba izvesti manju izmjenu, pripremljenih u skladu s primjenjivom osnovom certifikacije tipa, a nakon toga te izmjene uputa, na zahtjev,

stavlja na raspolaganje bilo kojoj drugoj osobi od koje se zahtjeva ispunjavanje bilo kojeg od uvjeta iz tih uputa.

- (b) Pored toga, promjene navedenih varijanti uputa za kontinuiranu plovidbenost stavljaju se na raspolaganje svim poznatim operatorima proizvoda na kome je obavljena manja promjena, a na zahtjev i svim osobama koje se moraju uskladiti s navedenim uputama.

21.A.108 Rezervirano

ODJELJAK E – DODATNI TIPSKI CERTIFIKAT

21.A.111 Oblast primjene

Ovaj Odjeljak uređuje postupke po kojima se odobravaju veće promjene tipskog certifikata, shodno postupcima za dodatni tipski certifikat, i prava i obveze podnositelja zahtjeva i imatelja odobrenja.

21.A.112A Prihvatljivost

Svaka fizička ili pravna osoba ("organizacija") koja dokaže ili je u postupku dokazivanja osposobljenosti prema točki 21.A.112B ovlaštena je da zahtjeva dodatni tipski certifikat, prema uvjetima koji su predviđeni u ovom Odjeljku.

21.A.112B Dokazivanje osposobljenosti

- (a) Organizacija koja zahtjeva dodatni tipski certifikat dokazuje svoju osposobljenost tako što ima odobrenje organizacije za dizajn koje je izdala BHDCA prema Odjeljku J.
- (b) Odstupajući od točke (a), kao dokaz o osposobljenosti smatra se i pristanak BHDCA, dat na prijedlog podnositelja zahtjeva, za primjenu postupaka kojima se utvrđuju posebna projektna praksa, resursi i redosljed aktivnosti potrebnih za usklađivanje s ovim Odjeljkom.
- (c) Odstupajući od točaka (a) i (b), podnositelj zahtjeva može odlučiti dokazati osposobljenost putem odobrenja certifikacionog programa BHDCA podrobno navodeći sredstva za dokazivanje usuglašenosti *STC*-ija zrakoplova, motora i elise definiranih u točki 21.A.14(c).

21.A.113 Zahtjev za izdavanje dodatnog tipskog certifikata

- (a) Zahtjev za izdavanje dodatnog tipskog certifikata podnosi se u obliku i na način koji odredi BHDCA.
- (b) Zahtjev za izdavanje dodatnog tipskog certifikata sadrži opise, identifikaciju i izmjene podataka o operativnoj prikladnosti koji se zahtijevaju u 21.A.93. Pored toga, zahtjev uključuje i dokaz da su podaci na kojima se zasnivaju navedene identifikacije odgovarajući, bilo na osnovu sopstvenih resursa podnositelja zahtjeva, bilo po dogovoru sa imateljem tipskog certifikata.
- (c) Zahtjev za priznavanje dodatnog tipskog certifikata, kojeg su odobrile druge države, podnosi se u obliku i na način koji odredi BHDCA.

21.A.114 Dokazivanje sukladnosti

Podnositelj zahtjeva za izdavanje dodatnog tipskog certifikata mora biti usklađen sa točkom 21.A.97.

21.A.115 Izdavanje dodatnog tipskog certifikata

Podnositelj zahtjeva ima pravo da mu BHDCA izda dodatni tipski certifikat:

- (a) Ako podnese izjavu iz točke 21.A.20(d); i
- (b) Ako se dokaže da:
1. promijenjeni proizvod ispunjava važeće certifikacione zahtjeve i zahtjeve za zaštitu okoliša, kako je navedeno u točki 21.A.101;
  2. su sve neusklađene odredbe plovidbenosti nadoknađene faktorima koji obezbjeđuju istu razinu sigurnosti; i

3. nijedna osobina ili karakteristika ne čini proizvod nesigurnim za namjene zbog kojih se certifikacija zahtijeva.
- (c) Ako dokaže svoju osposobljenost suglasno točki 21.A.112B;
- (d) Ako je prema točki 21.A.113(b) zaključio ugovor s imateljem tipskog certifikata, i
1. ako je imatelj tipskog certifikata izjavio da nema tehničkih primjedbi na podatke koji su podnešeni prema točki 21.A.93, i
  2. ako se imatelj tipskog certifikata suglasio da će surađivati sa imateljem dodatnog uvjerenja o tipu, da bi se osiguralo ispunjavanje svih obveza vezanih za kontinuiranu plovidbenost promijenjenog proizvoda, prema točkama 21.A.44 i 21.A.118A.
- (e) U slučaju priznavanja inozemnih dodatnih tipskih certifikata, BHDCA će provjeriti kompletnost dostavljene dokumentacije navedene u točki 21.A.113 i bez dodatnih ispitivanja prihvatiti dodatni tipski certifikat ako je država dizajna:
- država potpisnica *ECAA* sporazuma;
  - Sjedinjene Američke Države;
  - Kanada;
  - Rusija.

21.A.116 Prenosivost

Dodatno uvjerenje o tipu se može prenijeti isključivo na pravnu ili fizičku osobu koja je osposobljena da preuzme obveze iz točke 21.A.118A i koja je radi toga dokazala svoju osposobljenost po mjerilima iz točke 21.A.112B.

21.A.117 Izmjene onog dijela proizvoda za koji važi dodatni tipski certifikat

- (a) Manje izmjene onog dijela proizvoda za koji važi dodatni tipski certifikat klasificiraju se i odobravaju prema Odjeljku D.
- (b) Veće izmjene onog dijela proizvoda za koji važi dodatni tipski certifikat odobravaju se putem novog dodatnog tipskog certifikata, prema ovom Odjeljku.
- (c) Odstupajući od točke (b), veća promjena onog dijela proizvoda za koji važi dodatni tipski certifikat, ako je predložio sam imatelj dodatnog tipskog certifikata, se može odobriti putem promjene postojećeg dodatnog tipskog certifikata.

21.A.118A Obveze i oznake

Imatelj dodatnog tipskog certifikata mora:

- (a) preuzeti obveze:
1. propisane u točkama 21.A.3A, 21.A.3B, 21.A.4, 21.A.105, 21.A.119 i 21.A.120A, i 21.A.120B;
  2. koje proizlaze iz suradnje sa imateljem tipskog certifikata prema točki 21.A.115(d)(2); i u te svrhe nastaviti ispunjavati uvjete iz točke 21.A.112B;
- (b) navesti oznake prema točki 21.A.804(a).

21.A.118B Valjanost certifikata

- (a) Dodatni tipski certifikat važi neograničeno vrijeme. On ostaje važi pod uvjetom:
1. da je imatelj dodatnog tipskog certifikata i dalje usklađen sa ovim Aneksom I (E7-21);
  2. da imatelj dodatnog tipskog certifikata nije vratio uvjerenje ili da uvjerenje nije trajno ukinuto, prema važećim upravnim postupcima koje odredi BHDCA.
- (b) Po predaji ili trajnom ukidanju dodatnog tipskog certifikata, on se vraća u BHDCA.

21.A.119 Priručnici

Imatelj dodatnog tipskog certifikata izrađuje, čuva i ažurira izvornike varijanti priručnika čije postojanje zahtijevaju važeća osnova za certifikaciju tipa, primjenjiva osnova certifikacije podataka o operativnoj prikladnosti i važeći zahtjevi za zaštitu okoliša za proizvod, koji su potrebni za pokrivanje promjena uvedenih dodatnim certifikatom o tipu i u BHDCA, na njen zahtjev, dostavlja njihove kopije.

21.A.120A Upute za kontinuiranu plovidbenost

- (a) Imatelj dodatnog tipskog certifikata za zrakoplov, motor ili elisu dostavlja najmanje jedan komplet uputa za kontinuiranu plovidbenost, pripremljenih prema važećoj osnovi za certifikaciju tipa, svim poznatim vlasnicima jednog ili više zrakoplova, motora ili elise čija su svojstva navedena u dodatnom uvjerenju o tipu, pri isporuci ili pri izdavanju prve svjedodžbe o plovidbenosti za predmetni zrakoplov, šta nastupi kasnije, a poslije toga navedeni komplet uputa, na zahtjev, čini dostupnim svim drugim osobama koje se moraju uskladiti sa uvjetima iz navedenih uputa. Neki priručnici ili dijelovi uputa za kontinuiranu plovidbenost, koji se odnose na remont (obnovu) ili druge velike radove održavanja, mogu postati dostupni i kasnije, kad se proizvod pusti u uporabu, ali moraju postati dostupni prije nego što bilo koji proizvod dostigne odgovarajuću starosnu granicu ili ostvari propisane sate/cikluse rada.
- (b) Pored toga, promjene navedenih uputa za kontinuiranu plovidbenost stavljaju se na raspolaganje svim poznatim operatorima proizvoda na koje se odnosi dodatni tipski certifikat i, na zahtjev, svim osobama koje moraju ispuniti bilo koju od navedenih uputa. U BHDCA se podnosi program u kojem je prikazano na koji način se distribuiraju promjene uputa za kontinuiranu plovidbenost.

21.A.120B Rezervirano

ODJELJAK F – PROIZVODNJA BEZ ODOBRENJA

21.A.121 Oblast primjene

- (a) Ovaj Odjeljak uređuje postupak po kome se dokazuje sukladnost sa važećim podacima dizajna za proizvod, dio i uređaj koji će biti proizvedeni bez odobrenja organizacije za proizvodnju po Odjeljku G.
- (b) Ovaj Odjeljak uređuje i obveze proizvođača proizvoda, dijela ili uređaja koji se proizvode prema ovom Odjeljku.

21.A.122 Prihvatljivost

Svaka fizička ili pravna osoba može podnijeti zahtjev za dokazivanje sukladnosti proizvoda, dijela ili uređaja sa ovim Odjeljkom ako:

- (a) ima odobrenje ili podnesen zahtjev za odobrenje dizajna ovog proizvoda, dijela ili uređaja, ili
- (b) osigurala je potrebnu sukladnost između proizvodnje i dizajna putem odgovarajućeg ugovora zaključenog s podnositeljem zahtjeva za odobrenje dizajna ili sa imateljem odobrenja dizajna.

21.A.124 Zahtjev

- (a) Zahtjev za suglasnost za dokazivanje sukladnosti proizvoda, dijela ili uređaja, po ovom Odjeljku, podnosi se u obliku i na način koji odredi BHDCA.
- (b) Zahtjev sadrži:
1. Dokaze koji, po potrebi, ukazuju:
    - (i) da bi odobravanje organizacije za proizvodnju prema Odjeljku G bilo nesvršishodno; ili
    - (ii) da je certifikacija ili odobravanje proizvoda, dijela ili uređaja po ovom Odjeljku potrebna za

- odobranje organizacije za proizvodnju prema Odjeljku G.
2. Kratak pregled podataka koji su propisani u točki 21.A.125(b).

21.A.125A Izdavanje pisma o suglasnosti (*Letter of Agreement*)

Podnositelj zahtjeva ima pravo da mu BHDCA izda pismo o suglasnosti kojim se suglašava sa dokazivanjem sukladnosti pojedinačnih proizvoda, dijelova i uređaja sa ovim Odjeljkom, pošto:

- (a) Uvede sustav inspekcije u proizvodnji ("*production inspection system*") koji omogućava da svaki proizvod, dio ili uređaj odgovara važećim projektnim podacima i da je u stanju sigurno raditi.
- (b) Izradi priručnik koji sadrži:
1. opis sustava inspekcije koji je naveden u točki (a),
  2. opis korištenih metoda sustava inspekcije,
  3. opis ispitivanja po točki 21.A.127 i 21.A.128 i imena osoba ovlaštenih u svrhe primjene točke 21.A.130(a).
- (c) dokaže da je sposoban osigurati pomoć prema točkama 21.A.3A i 21.A.129(d).

21.A.125B Nalazi (*Findings*)

- (a) Ako postoji objektivni dokaz da imatelj pisma o suglasnosti ne ispunjava zahtjeve iz Aneksa I (E7-21), nalazi se klasificiraju na sljedeći način:
1. Nalaz razine 1 predstavlja nesukladnost sa Aneksom I (E7-21) koja može dovesti do nekontroliranog odstupanja od važećih podataka dizajna i utjecati na sigurnost zrakoplova;
  2. Nalaz razine 2 predstavlja nesukladnost sa Aneksom I (E7-21) koja nije klasificirana kao nalaz razine 1.
- (b) Nalaz razine 3 predstavlja svaku okolnost koja prema objektivnim dokazima sadrži moguće probleme koji bi mogli dovesti do nesukladnosti iz točke (a).
- (c) Po prijemu obavijesti o nalazima prema točki 21.B.125:
1. Kod nalaza razine 1, imatelj pisma o suglasnosti dužan je poduzeti korektivne mjere, koje zadovoljavaju BHDCA, u roku koji nije duži od 21 radnog dana od prijema pismene potvrde o nalazu;
  2. Kod nalaza razine 2 rok za korektivne mjere, koje određuje BHDCA, zavisi od prirode nalaza, ali prvobitno ne može biti duži od tri mjeseci. U nekim okolnostima i zavisno od prirode nalaza, BHDCA može produžiti tromjesečni rok ako se dostavi zadovoljavajući plan korektivnih mjera sa kojim se BHDCA suglasila.
  3. Nalaz razine 3 ne zahtijeva hitno poduzimanje korektivnih mjera od imatelja pisma o suglasnosti.
- (d) Kod nalaza razine 1 i razine 2, BHDCA može, djelimično ili potpuno, ograničiti, privremeno ili trajno ukinuti pismo o suglasnosti prema točki 21.B.145. Imatelj pisma o suglasnosti dužan je odmah potvrditi prijem obavijesti o ograničenju, privremenom ili trajnom ukidanju pisma o suglasnosti.

21.A.125C Valjanost pisma o suglasnosti

- (a) Pismo o suglasnosti izdaje se najduže na jednu godinu. Ono ostaje važi osim ako:
1. Imatelj pisma o suglasnosti ne uspije dokazati sukladnost s važećim zahtjevima iz ovog Odjeljka,
  2. Postoje dokazi da imatelj pisma o suglasnosti ne može održati zadovoljavajuću kontrolu proizvodnje proizvoda, dijelova ili uređaja po sporazumu,

3. Proizvođač više ne ispunjava zahtjeve iz točke 21.A.122,
  4. Imatelj pisma o suglasnosti nije vratio pismo ili pismo nije trajno ukinuto prema točki 21.B.145 ili istekne vrijeme na koje ono važi.
- (b) Po predaji, trajnom ukidanju ili isteku vremena na koje pismo o suglasnosti važi, ono se mora vratiti u BHDCA.

21.A.126 Sustav inspekcije u proizvodnji

- (a) Sustav inspekcije u proizvodnji, koji se zahtijeva prema točki 21.A.125A(a), osigurava instrumente kojima se utvrđuje da li su:
1. primljeni (ulazni) materijal, nabavljeni dijelovi ili proizvodi podizvođača, koji se koriste u gotovom proizvodu, suglasni važećim podacima dizajna;
  2. primljeni (ulazni) materijal i nabavljeni dijelovi ili proizvodi podizvođača pravilno označeni;
  3. postupci, proizvodne tehnike i metode sklapanja koji utiču na kvalitetu i sigurnost gotovih proizvoda suglasni sa specifikacijama koje je prihvatila BHDCA;
  4. promjene u dizajnu, uključujući zamjene materijala, odobrene prema Odjeljku D ili Odjeljku E i pregledane prije ugradnje u gotov proizvod.
- (b) Sustav inspekcije u proizvodnji koji se zahtijeva prema točki 21.A.125A(a) omogućava da:
1. sukladnost dijelova s važećim podacima dizajna bude provjeravana u onim točkama u proizvodnji na kojima je to moguće precizno utvrditi;
  2. materijali, koji se mogu oštetiti ili pokvariti, na odgovarajući način budu uskladišteni i zaštićeni;
  3. aktualni crteži budu lako dostupni zaposlenima u proizvodnji i inspekciji i da se, po potrebi, koriste;
  4. odbačeni materijali i dijelovi budu odvojeni i označeni tako da se onemogući njihova ugradnja u gotov proizvod;
  5. materijal i dijelovi koji su odvojeni zbog odstupanja od podataka dizajna ili specifikacija, a koji se uzimaju u obzir za ugradnju u gotov proizvod, budu podvrgnuti odobrenom postupku provjere tehničke i proizvodne sukladnosti. Oni materijali i dijelovi za koje se ustanovi da su upotrebljivi moraju biti adekvatno označeni, a ako je potrebna njihova prerada ili popravka, ponovo se vrši njihova inspekcija. Materijali i dijelovi koji budu odbačeni odvajaju se i označavaju tako da se onemogući njihova ugradnja u gotov proizvod;
  6. proizvođač mora čuvati evidenciju o izvršenim inspekcijama u proizvodnji i označiti je na način da omogući vezu sa završenim proizvodom ili njegovim dijelom i održavati je sa ciljem osiguravanja podataka potrebnih za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti proizvoda.

21.A.127 Ispitivanja: zrakoplov

- (a) Svaki proizvođač zrakoplova proizvedenog prema ovom Odjeljku mora uspostaviti odobreni postupak ispitivanja na zemlji i u letu, kao i kontrolne obrasce, prema kojima ispituje proizvedeni zrakoplov i procjenjuje njegovu sukladnost sa točkom 21.A.125A(a).
- (b) Svaki postupak proizvodnog ispitivanja mora uključiti najmanje sljedeće:
1. provjeru karakteristika upravljanja, odnosno rukovanja zrakoplovom;
  2. provjeru performansi u letu (korištenjem standardnih instrumenata zrakoplova);

3. provjeru pravilnog rada cijele opreme i svih sustava zrakoplova;
4. provjeru da li su instrumenti pravilno označeni i da li su poslije probnih letova postavljeni svi natpisi i unešeni svi potrebni priručnici;
5. provjeru operativnih karakteristika zrakoplova na zemlji;
6. provjeru drugih osobina, karakterističnih za zrakoplov koji se ispituje.

21.A.128 Ispitivanja: motori i elise

Svaki proizvođač motora i elise, proizvedenih prema ovom Odjeljku, mora izvršiti funkcionalno ispitivanje svakog motora ili elise promjenljivog koraka, onako kako je to navedeno u dokumentaciji imatelja tipskog certifikata, da bi provjerio da li ispravno rade u cijelom opsegu rada iz tipskog certifikata i tako omogućio sukladnost sa točkom 21.A.125A(a).

21.A.129 Obveze proizvođača

Svaki proizvođač proizvoda, dijela ili uređaja, proizvedenih prema ovom Odjeljku, mora:

- (a) omogućiti BHDCA da izvrši inspekcijski pregled proizvoda, dijela ili uređaja;
- (b) čuvati u proizvodnim prostorijama tehničke podatke i crteže potrebne za procjenu da li je proizvod usklađen s podacima dizajna;
- (c) održavati sustav inspekcije u proizvodnji koji omogućava da svaki proizvod, dio ili uređaj odgovara važećim projektnim podacima i da je u stanju sigurno raditi;
- (d) osigurati pomoć imatelju tipskog certifikata ili organizaciji odobrenoj za dizajn u svim aktivnostima kontinuirane plovidbenosti povezanim sa proizvedenim proizvodima, dijelovima ili uređajima;
- (e) uvesti i održavati sustav internog izvještavanja o događajima, u interesu sigurnosti, da bi se omogućilo prikupljanje i procjena podataka o događajima, radi otkrivanja negativnih trendova ili otklanjanja nedostataka i izdvajanja događaja koji se prijavljuju. Sustav obuhvata procjenu važnih podataka u vezi s događajima i objavljivanje povezanih obavijesti.
  1. Izvjestiti imatelja tipskog certifikata ili odobrenu organizaciju za dizajn o svim slučajevima kad je proizvođač stavio u promet proizvode, dijelove ili uređaje za koje je kasnije utvrđeno odstupanje od važećih podataka dizajna i zajedno sa imateljem tipskog certifikata ili odobrenom organizacijom za dizajn provesti ispitivanja da bi se otkrila ona odstupanja koja mogu izazvati stanje opasno po sigurnost;
  2. Izvjestiti BHDCA o odstupanjima koja mogu izazvati stanje opasno po sigurnost prema točki 1. Izvješća se izrađuju u obliku i na način koji odredi BHDCA po točki 21.A.3A(b)(2) ili koji prihvati BHDCA;
  3. Ako proizvođač radi kao dobavljač druge proizvodne organizacije, on je obavještava o slučajevima u kojima joj je isporučio proizvode, dijelove ili uređaje za koje je kasnije utvrđeno da možda odstupaju od važećih projektnih podataka.

21.A.130 Izjava o sukladnosti (*Statement of Conformity*)

- (a) Svaki proizvođač proizvoda, dijela ili uređaja, proizvedenih prema ovom Odjeljku, izdaje izjavu o sukladnosti na obrascu 52 (pogledati Dodatak VIII) za cio zrakoplov, ili na obrascu 1 (pogledati Dodatak I) za druge proizvode koji

nisu zrakoplovi i za dijelove ili uređaje. Izjavu o sukladnosti obvezno potpisuje ovlašteno lice koje je na odgovornom položaju u proizvodnoj organizaciji.

- (b) Izjava o sukladnosti mora sadržavati:
  1. za svaki proizvod, dio ili uređaj, izjavu da je taj proizvod, dio ili uređaj suglasan sa odobrenim podacima dizajna i da je u stanju sigurno raditi,
  2. za svaki zrakoplov – izjavu da je proveden postupak ispitivanja na zemlji i u letu prema točki 21.A.127(a),
  3. za svaki motor ili elisu promjenljivog koraka – izjavu da je proizvođač sproveo završno funkcionalno ispitivanje rada motora ili elise prema točki 21.A.128, a za motor i da je provjerio sukladnost s podacima koje je dobio od imatelja tipskog certifikata o zahtjevima vezanim za emisije štetnih gasova koji su važeći na dan proizvodnje motora.
- (c) Svaki proizvođač ovakvog proizvoda, dijela ili uređaja mora:
  1. pri prvoj promjeni vlasnika proizvoda, dijela ili uređaja, ili
  2. pri podnošenju prvog zahtjeva za izdavanje uvjerenja o plovidbenosti zrakoplova, ili
  3. pri podnošenju prvog zahtjeva za izdavanje dokumenta o vraćanju u uporabu motora, elise, dijela ili uređaja; podnijeti u BHDCA na ovjeru izjavu o sukladnosti.
- (d) BHDCA svojim potpisom ovjerava izjavu o sukladnosti ako poslije provjere proizvoda, dijela ili uređaja utvrdi da su usklađeni s važećim projektnim podacima i da su u stanju sigurno raditi.

ODJELJAK G – ODOBRAVANJE ORGANIZACIJE ZA PROIZVODNJU

21.A.131 Oblast primjene

Ovaj Odjeljak uređuje:

- (a) postupak po kome se odobrava organizacija za proizvodnju koja dokaže da su njeni proizvodi, dijelovi i uređaji usklađeni s važećim podacima dizajna;
- (b) prava i obveze podnositelja zahtjeva za izdavanje odobrenja i imatelja odobrenja.

21.A.133 Prihvatljivost

Svaka fizička ili pravna osoba ("organizacija") može zahtijevati izdavanje odobrenja po ovom Odjeljku. Podnositelj zahtjeva mora:

- (a) pokazati da bi, za utvrđeni obim radova, odobrenje prema ovom Odjeljku bilo odgovarajuće za dokazivanje sukladnosti sa određenim dizajnom;
- (b) imati odobrenje za ovako određeni dizajn ili da odobrenje zatraži; ili
- (c) osigurati zadovoljavajuću sukladnost između proizvodnje i dizajna putem ugovora zaključenog s podnositeljem zahtjeva za odobravanje određenog dizajna ili imateljem odobrenja dizajna.

21.A.134 Zahtjev

Zahtjev za odobravanje organizacije za proizvodnju podnosi se u obliku i na način koji odredi BHDCA i sadrži kratak pregled podataka koji se zahtijevaju u točki 21.A.143 i uvjete odobrenja koji se zahtijevaju u točki 21.A.151.

21.A.135 Izdavanje odobrenja

Organizacija koja dokaže da je usklađena sa zahtjevima iz ovog Odjeljka ima pravo da joj BHDCA izda odobrenje i prateće uvjerenje o osposobljenosti organizacije za proizvodnju.

21.A.139 Sustav kvalitete

(a) Organizacija za proizvodnju mora dokazati da je uvela i da je sposobna održavati sustav kvalitete. Sustav kvalitete mora biti dokumentiran. On omogućava organizaciji da svaki proizvod, dio ili uređaj koji organizacija ili partneri proizvedu ili koji nabavi od vanjskih dobavljača ili podizvođača – bude usklađen s važećim podacima dizajna i u stanju sigurno raditi, na osnovu čega ona stiče prava predviđena u točki 21.A.163.

(b) Sustav kvalitete sadrži:

1. U mjeri koja je primjerena obimu odobrenja, kontrolne postupke za:

- (i) izdavanje, odobravanje ili promjenu dokumenata;
- (ii) reviziju i kontrolu procjene dobavljača i podizvođača;
- (iii) provjeru da li primljeni (ulazni) proizvodi, dijelovi, materijali i oprema, uključujući nove elemente ili one koje su već koristili kupci proizvoda, odgovaraju važećim podacima dizajna;
- (iv) označavanje i praćenje;
- (v) proizvodne postupke;
- (vi) preglede i provjere, uključujući probne letove u toku proizvodnje;
- (vii) kalibraciju alata, montažnih alata i opreme za ispitivanje; (viii) kontrolu neusklađenih elemenata;
- (ix) usklađivanje plovidbenosti sa podnositeljem zahtjeva za odobravanje dizajna ili imateljem odobrenja dizajna;
- (x) vođenje i održavanje evidencije;
- (xi) osposobljenost i kvalifikaciju zaposlenih;
- (xii) izdavanje dokumenata o vraćanju u uporabu;
- (xiii) rukovanje, pakovanje i skladištenje;
- (xiv) internu provjeru kvalitete i posljedične korektivne mjere;
- (xv) rad u okviru uvjeta odobrenja na mjestima (lokacijama) koja ne ulaze u odobrene objekte;
- (xvi) radove koji se izvode poslije okončavanja proizvodnje a prije isporuke, kojima se zrakoplov održava da bi i dalje bio u stanju da sigurno leti;
- (xvii) izdavanje dozvole za let i odobravanje povezanih uvjeta za let.

Kontrolni postupci moraju sadržavati odredbe za kritične dijelove;

2. Nezavisnu funkciju osiguravanja kvalitete radi praćenja suglasnosti sa dokumentiranim postupcima sustava kvalitete i njihove adekvatnosti. Praćenje se zasniva na sustavu povratnih informacija osobi ili grupi osoba navedenih u točki 21.A.145(c)(2) i odgovornom rukovoditelju navedenom u točki 21.A.145(c)(1), da bi se, po potrebi, omogućilo poduzimanje korektivnih mjera.

21.A.143 Priručnik organizacije za proizvodnju

(a) Organizacija podnosi u BHDCA priručnik organizacije za proizvodnju na odobrenje, koji sadrži sljedeće podatke:

1. Izjavu koju je potpisao odgovorni rukovoditelj organizacije (*accountable manager*), kojom se potvrđuje da će organizacija stalno raditi prema svom priručniku i sa njim povezanim priručnicima koji određuju sukladnost organizacije sa ovim Odjeljkom;

2. Imena i radna mjesta rukovoditelja koje je prihvatila BHDCA prema točki 21.A.145(c)(2);
  3. Dužnosti i odgovornosti rukovoditelja propisane u točki 21.A.145(c)(2), i pitanja koja oni mogu u ime organizacije neposredno rješavati s nadležnim organom;
  4. Organizacionu šemu koja pokazuje lanac odgovornosti rukovoditelja kako se zahtijeva u točki 21.A.145(c)(1) i (2);
  5. Listu ovlaštenog osoblja kao što je navedeno u točki 21.A.145(d);
  6. Opći opis ljudskih resursa;
  7. Opći opis objekata koji se nalaze na svakoj adresi navedenoj u uvjerenju organizacije za proizvodnju;
  8. Opći opis obima radova organizacije za proizvodnju značajnih za uvjete odobrenja;
  9. Postupak po kome se BHDCA obavještava o promjenama u organizaciji za proizvodnju;
  10. Postupak po kome se mijenja priručnik organizacije;
  11. Opis sustava kvalitete i postupaka prema točki 21.A.139(b)(1);
  12. Listu vanjskih organizacija, kao što je to navedeno u točki 21.A.139(a).
- (b) Priručnik se mijenja po potrebi da bi opis organizacije ostao ažuran. Kopije priručnika i njegovih kasnijih promjena proslijeđuju se u BHDCA na odobrenje.

21.A.145 Zahtjev za odobravanje

Organizacija za proizvodnju mora, na osnovu podataka podnešenih prema točki 21.A.143, dokazati:

- (a) da opći uvjeti za odobravanje koji se odnose na objekte, uvjete za rad, opremu i alate, postupke i s tim povezane materijale, broj i stručnost zaposlenih i opća organizacija omogućavaju ispunjavanje obveza po točki 21.A.165;
- (b) da u vezi sa svim potrebnim podacima o plovidbenosti, buci, ispuštanju goriva i emisiji izduvnih gasova:
  1. Organizacija za proizvodnju prima podatke od BHDCA, i imatelja ili podnositelja zahtjeva za tipski certifikat ili organizacije odobrene za dizajn, da bi provjerila sukladnost s važećim podacima dizajna;
  2. Organizacija za proizvodnju uspostavlja postupak unošenja podataka o plovidbenosti, buci, ispuštanju goriva i emisiji izduvnih gasova u njenu proizvođačku dokumentaciju;
  3. Omogućava ažurnost podataka i njihovu dostupnost zaposlenima kojima su potrebni za obavljanje njihovih poslova.
- (c) u vezi sa rukovodstvom i zaposlenima:
  1. Organizacija za proizvodnju imenuje odgovornog rukovoditelja (*accountable manager*), koji je odgovoran BHDCA-u. On je u organizaciji odgovoran za to da se cjelokupna proizvodnja odvija prema zahtjevanim standardima i da organizacija u svako doba ispunjava podatke i postupke koji su navedeni u priručniku iz točke 21.A.143;
  2. Organizacija za proizvodnju imenuje jednu ili više osoba koje obezbjeđuju da organizacija bude usklađena sa zahtjevima iz Aneksa I (E7-21) i određuje obim njihovih ovlaštenja. Ove osobe neposredno su podređene odgovornom rukovoditelju iz točke 1. Imenovane osobe moraju biti u stanju pokazati odgovarajuće

znanje, obuku i iskustvo za ispunjavanje svojih odgovornosti;

3. Organizacija za proizvodnju mora zaposlenima na svim razinama izdati odgovarajuća ovlaštenja u svrhu ispunjavanja njihovih obveza i da bi u organizaciji postojala cjelovita i djelotvorna sukladnost sa zahtjevima vezanim za plovidbenost, buku, ispuštanje goriva i emisiju izduvnih gasova.
- (d) u odnosu na ovlašteno osoblje, tj. osoblje koje je organizacija za proizvodnju ovlastila da potpisuje dokumente koji se izdaju prema točki 21.A.163, i u okviru oblasti i uvjeta odobrenja:
  1. Ovlašteno osoblje ima odgovarajuće znanje, obuku i iskustvo za ispunjavanje dodijeljenih odgovornosti;
  2. Organizacija za proizvodnju vodi evidenciju o svom ovlaštenom osoblju, koja sadrži pojedinosti o obimu njihovog ovlaštenja;
  3. Ovlašteno osoblje mora dobiti dokument koji sadrži obim njegovih ovlaštenja.

21.A.147 Promjene u odobrenoj organizaciji za proizvodnju

- (a) Poslije izdavanja odobrenja organizaciji za proizvodnju, BHDCA mora odobriti sve promjene u organizaciji koje su značajne za dokazivanje njene sukladnosti ili za plovidbenost i elemente povezane sa bukom, ispuštanjem goriva i emisijom izduvnih gasova proizvoda, dijelova ili uređaja, a posebno promjene u sustavu kvalitete. Zahtjev za odobravanje promjene podnosi se pismeno u BHDCA, a organizacija mora prije uvođenja promjene dokazati BHDCA da će nastaviti raditi prema ovom Odjeljku.
- (b) BHDCA određuje uvjete pod kojim organizacija za proizvodnju, odobrena po ovom Odjeljku, može poslovati u toku promjena, izuzev ako ne utvrdi da njeno odobrenje treba da bude privremeno ukinuto.

21.A.148 Promjena mjesta

Smatra se da promjena mjesta (lokacije) objekata za proizvodnju odobrene organizacije za proizvodnju ima bitan značaj i zato u pogledu toga organizacija postupa prema točki 21.A.147.

21.A.149 Prenosivost odobrenja

Izuzev usljed promjene vlasništva, koja se smatra promjenom u smislu točke 21.A.147, odobrenje organizacije za proizvodnju nije prenosivo.

21.A.151 Uvjeti odobrenja

Uvjeti odobrenja određuju obim radova i proizvode ili kategorije dijelova i uređaja, ili i jedno i drugo, u vezi s kojim imatelj odobrenja može ostvarivati prava prema točki 21.A.163. Ovi uvjeti izdaju se kao dio odobrenja organizacije za proizvodnju.

21.A.153 Promjene uvjeta odobrenja

Svaku promjenu uvjeta odobrenja mora odobriti BHDCA. Zahtjev za promjenu uvjeta odobrenja podnosi se u obliku i na način koji odredi BHDCA. Podnositelj zahtjeva mora ispuniti odgovarajuće zahtjeve iz ovog Odjeljka.

21.A.157 Provjere

Organizacija za proizvodnju uspostavlja instrumente koji BHDCA omogućavaju provođenje svih potrebnih provjera, uključujući i provjere partnera ili podizvođača, radi utvrđivanja sukladnosti i stalne sukladnosti sa odgovarajućim zahtjevima iz ovog Odjeljka.

21.A.158 Nalazi (*Findings*)

- (a) Ako postoji objektivni dokaz da imatelj odobrenja organizacije za proizvodnju ne ispunjava odgovarajuće zahtjeve iz Aneksa I (E7-21), nalazi se klasificiraju na sljedeći način:
  1. Nalaz razine 1 predstavlja nesukladnost sa Aneksom I (E7-21) koja može dovesti do nekontroliranog odstupanja od važećih projektnih podataka i utjecati na sigurnost zrakoplova;
  2. Nalaz razine 2 predstavlja nesukladnost sa Aneksom I (E7-21) koja nije klasificirana kao nalaz razine 1.
- (b) Nalaz razine 3 predstavlja svaku okolnost koja prema objektivnim dokazima sadrži moguće probleme koji bi mogli dovesti do nesukladnosti iz točke (a).
- (c) Po prijemu obavijesti o nalazima prema točki 21.B.225:
  1. Kod nalaza razine 1, imatelj odobrenja organizacije dužan je poduzeti korektivne mjere, kojima je BHDCA zadovoljna, u roku koji nije duži od 21 radnog dana od prijema pismene potvrde o nalazu.
  2. Kod nalaza razine 2 rok za korektivne mjere, koji određuje BHDCA, zavisi od prirode nalaza, ali prvobitno ne može biti duži od tri mjeseca. U nekim okolnostima i zavisno od prirode nalaza, BHDCA može produžiti tromjesečni rok ako se dostavi zadovoljavajući plan korektivnih mjera s kojim se BHDCA suglasila.
  3. Nalaz razine 3 ne zahtijeva hitno poduzimanje korektivnih mjera.
- (d) Kod nalaza razine 1 i razine 2, BHDCA može, djelimično ili potpuno, ograničiti, privremeno ili trajno ukinuti odobrenje organizacije za proizvodnju prema točki 21.B.245. Imatelj odobrenja organizacije za proizvodnju dužan je odmah potvrditi prijem obavijesti o ograničenju, privremenom ili trajnom ukidanju odobrenja.

21.A.159 Valjanost odobrenja

- (a) Odobrenje važi neograničeno vrijeme. Ono ostaje važi, izuzev ako:
  1. odobrena organizacija ne uspije dokazati sukladnost sa odgovarajućim zahtjevima iz ovog Odjeljka;
  2. imatelj odobrenja ili njegov partner ili podizvođač onemogućuje BHDCA da provodi provjere prema točki 21.A.157;
  3. postoji dokaz da organizacija za proizvodnju ne može održati zadovoljavajuću kontrolu proizvodnje proizvoda, dijelova ili uređaja prema izdatom odobrenju;
  4. organizacija za proizvodnju više ne ispunjava zahtjeve iz točke 21.A.133;
  5. imatelj odobrenja nije vratio odobrenje ili je odobrenje trajno ukinuto po točki 21.B.245.
- (b) Po predaji ili trajnom ukidanju odobrenja, uvjerenje o osposobljenosti organizacije za proizvodnju vraća se u BHDCA.

21.A.163 Povlastice

Prema uvjetima odobrenja izdatim prema točki 21.A.135, imatelj odobrenja organizacije za proizvodnju može:

- (a) obavljati proizvodne dijelatnosti prema ovom Pravilniku;
- (b) za cijeli zrakoplov i poslije predočavanja izjave o sukladnosti na BHDCA obrascu 52, prema točki 21.A.174, pribaviti svjedodžbu o plovidbenosti zrakoplova i uvjerenje o buci bez dodatnog dokazivanja;

- (c) za druge proizvode, dijelove ili uređaje izdati uvjerenje o stavljanju u uporabu na BHDCA obrascu 1, bez dodatnog dokazivanja;
- (d) održavati novi zrakoplov koji je proizveo i izdati uvjerenje o vraćanju u uporabu na BHDCA obrascu 53 u vezi s tim održavanjem;
- (e) prema postupku s kojim je suglasna BHDCA, za zrakoplov koji je proizveden u toj organizaciji i pod uvjetom da organizacija sama, suglasno svome odobrenju (POA), nadzire konfiguraciju zrakoplova i potvrđuje usuglašenost sa ograničenjima dizajna odobrenim za let, izdati dozvolu za let prema točki 21.A.711(c), uključujući i odobravanje uvjeta leta prema točki 21.A.710(b).

21.A.165 Obveze imatelja odobrenja

Imatelj odobrenja organizacije za proizvodnju mora:

- (a) Garantirati da se priručnik organizacije za proizvodnju, koji je dostavljen prema točki 21.A.143 i dokumenti na koje se on odnosi, koriste kao osnovni radni dokumenti u organizaciji;
- (b) Održavati organizaciju za proizvodnju prema podacima i postupcima koji su odobreni u odobrenju organizacije za proizvodnju;
- (c)
  1. Utvrđivati da li je svaki dovršeni zrakoplov usklađen s projektom tipa i da li je u stanju sigurno raditi, prije nego što BHDCA podnese izjavu o sukladnosti, ili
  2. Utvrđivati da li su drugi proizvodi, dijelovi ili uređaji dovršeni i usklađeni sa odobrenim podacima dizajna i da li su u stanju sigurno raditi, prije izdavanja BHDCA obrasca 1, kojim se potvrđuje da su usklađeni sa odobrenim projektnim podacima i da su u stanju sigurno raditi, a kod motora i utvrditi, na osnovu podataka koje dobije od imatelja tipskog certifikata za motor, da li je dovršeni motor usklađen sa odgovarajućim zahtjevima o emisiji gasova, kao što je to propisano u točki 21.A.18(b), važećim na dan kad je motor proizveden, da bi se potvrdila sukladnost emisije, ili
  3. Utvrđivati da li su drugi proizvodi, dijelovi ili uređaji usklađeni s važećim podacima, prije izdavanja BHDCA obrasca 1, kao potvrdu o sukladnosti;
- (d) Bilježiti sve podatke o obavljenim radovima;
- (e) Uspostaviti i održavati sustav internog izvještavanja o događajima, u interesu sigurnosti, da bi se omogućilo prikupljanje i procjena podataka o događajima, radi otkrivanja negativnih trendova, otklanjanja nedostataka i izdvajanja događaja koji se prijavljuju. Sustav obuhvata procjenu važnih podataka u vezi s događajima i objavljivanje povezanih informacija;
- (f)
  1. Izvjestiti imatelja tipskog certifikata ili odobrenu organizaciju za dizajn o slučajevima kad je organizacija za proizvodnju stavila u promet proizvode, dijelove ili uređaje za koje je kasnije utvrđeno da možda odstupaju od važećih projektnih podataka i na njima provesti ispitivanja da bi se otkrila ona odstupanja koja mogu izazvati stanje opasno po sigurnost;
  2. Izvjestiti BHDCA i nadležni organ države članice o odstupanjima koja mogu izazvati stanje opasno po sigurnost prema točki 1.

Izvješća se izrađuju u obliku i na način koji odredi BHDCA po točki 21.A.3A(b)(2) ili koji prihvati BHDCA;

3. Ako je imatelj odobrenja organizacije za proizvodnju dobavljač druge proizvodne organizacije, on nju obavještava o slučajevima u kojima joj je isporučio proizvode, dijelove ili uređaje za koje je kasnije utvrđeno da možda odstupaju od važećih projektnih podataka;
- (g) Osigurati pomoć imatelju uvjerenja o tipu ili imatelju odobrenja dizajna u svim aktivnostima kontinuirane plovidbenosti povezanim s proizvedenim proizvodima, dijelovima ili uređajima;
- (h) Uvesti sustav arhiviranja koji uključuje zahtjeve naložene njegovim partnerima, dobavljačima i podizvođačima i osiguravati čuvanje podataka koji se koriste za dokazivanje sukladnosti proizvoda, dijelova ili uređaja. Ovi podaci moraju biti dostupni BHDCA i održavati se da bi se osigurali podaci potrebni za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti proizvoda, dijelova ili uređaja;
- (i) Kad prema uvjetima odobrenja izdaje uvjerenje o tehničkoj ispravnosti, prije izdavanja uvjerenja utvrditi da li je dovršeni zrakoplov održavan i da li je u stanju sigurno raditi;
- (j) Gdje je to primjenljivo, suglasno pravima iz točke 21.A.163(e), određivati uvjete pod kojima se izdaje dozvola za let;
- (k) Gdje je to primjenljivo, suglasno pravima iz točke 21.A.163(e), prije izdavanja dozvole za let, osiguravati sukladnost zrakoplova sa zahtjevima iz točke 21.A.711(c) i (e).

ODJELJAK H – SVJEDODŽBA O PLOVIDBENOSTI

21.A.171 Oblast primjene

Ovaj Odjeljak uređuje postupak po kome se izdaju uvjerenja o plovidbenosti.

21.A.172 Prihvatljivost

Svaka fizička ili pravna osoba na čije ime je zrakoplov registriran ili treba da bude registriran u BiH ili njen zastupnik, može podnijeti zahtjev za izdavanje uvjerenja o plovidbenosti za navedeni zrakoplov prema ovom Odjeljku.

21.A.173 Vrste uvjerenja o plovidbenosti

Uvjerenja o plovidbenosti razvrstavaju se na sljedeći način:

- (a) Svjedodžba o plovidbenosti koja se izdaje za zrakoplove koji posjeduju tipski certifikat izdat u skladu sa ICAO Aneksom 8;
- (b) Dozvola za letenje koja se izdaje za zrakoplove koji ne posjeduju tipski certifikat izdat u skladu sa ICAO Aneksom 8. Zrakoplov koji posjeduje dozvolu za letenje podliježe operativnim ograničenjima unutar Bosne i Hercegovine i ne smije obavljati međunarodne letove osim ako ne postoji posebno odobrenje tih država.

21.A.174 Zahtjev

- (a) Zahtjev za izdavanje uvjerenja o plovidbenosti po točki 21.A.172. podnosi se u obliku i na način koji odredi BHDCA.
- (b) Zahtjev za izdavanje uvjerenja o plovidbenosti sadrži:
  1. vrstu svjedodžbe o plovidbenosti koja se zahtijeva;
  2. za novi zrakoplov:
    - (i) izjavu o sukladnosti:
      - izdatu prema točki 21.A.163(b), ili

- izdatu prema točki 21.A.130 i koju je ovjerila BHDCA, ili
  - za uvezeni zrakoplov, izjavu o sukladnosti, izdatu od strane proizvođača da je zrakoplov usklađen sa projektom koji je izveden prema certifikacionim zahtjevima prihvatljivim za BHDCA.
  - (ii) izvješće o masi i ravnoteži s rasporedom ukrcavanja;
  - (iii) letački priručnik, ako je tako zahtijevano prema važećim standardima gradnje za određeni zrakoplov;
3. za korišteni zrakoplov:
- Izjavu nadležnog organa države u kojoj je zrakoplov registriran ili je bio registriran o statusu plovidbenosti zrakoplova u registru, u trenutku prenošenja ili svjedodžbu o plovidbenosti za izvoz u Bosnu i Hercegovinu;
  - Izvješće o masi i ravnoteži s rasporedom ukrcavanja;
  - Letački priručnik, ako je tako zahtijevano prema važećim pravilima i propisima o plovidbenosti;
  - Prethodnu evidenciju pomoću koje se utvrđuju standardi proizvodnje, modifikacija i održavanja zrakoplova, uključujući sva ograničenja povezana sa ograničenim uvjerenjem o plovidbenosti prema točki 21.B.327(c);
- (c) Ako drukčije nije dogovoreno, izjave iz točaka (b)(2)(i) i (b)(2)(ii) daju se najkasnije 60 dana prije predstavljanja zrakoplova u BHDCA.

21.A.175 Jezik

Priručnici, pločice s natpisima, spiskovi (liste), oznake instrumenata i druge neophodne informacije koje zahtijevaju certifikacioni zahtjevi (*Certification Specifications*, CS) mogu biti napisane na jednom ili više službenih jezika u Bosni i Hercegovini, na engleskom jeziku ili dvojezično.

21.A.177 Promjene

Svjedodžbu o plovidbenosti može promijeniti (izmjeniti i dopuniti) samo BHDCA.

21.A.179 Prenosivost i ponovno izdavanje

Ako se mijenja vlasnik zrakoplova, a zrakoplov ostaje u istom registru, svjedodžba o plovidbenosti prenosi se zajedno sa zrakoplovom.

21.A.180 Inspekijski pregled

Imatelj uvjerenja o plovidbenosti mora omogućiti pristup zrakoplovu za koji je izdata svjedodžba o plovidbenosti, ako to zahtijeva BHDCA.

21.A.181 Valjanost svjedodžbe

- (a) Svjedodžba o plovidbenosti važi neograničeno vrijeme. Ona ostaje važiti pod sljedećim uvjetima:
1. da je usklađen s važećim dizajnom tipa i zahtjevima za kontinuiranu plovidbenost,
  2. da zrakoplov ostaje u istom registru,
  3. da tipski certifikat, prema kojem je izdats, nije prethodno stavljen van snage po točki 21.A.51,
  4. da imatelj uvjerenja nije vratio uvjerenje ili da uvjerenje nije trajno ukinuto prema točki 21.B.330.
- (b) Po predaji ili trajnom ukidanju svjedodžbe, ona se vraća BHDCA.

21.A.182 Identifikacija zrakoplova

Svaki podnositelj zahtjeva za izdavanje svjedodžbe o plovidbenosti po ovom Odjeljku mora dokazati da je njegov zrakoplov identificiran prema Odjeljku Q.

ODJELJAK I – UVJERENJE O BUCI

21.A.201 Oblast primjene

Ovaj Odjeljak uređuje postupke po kojima se izdaje uvjerenje o buci.

21.A.203 Prihvatljivost

Svaka fizička ili pravna osoba na čije ime je zrakoplov registriran ili treba da bude registriran u Bosni i Hercegovini, ili njen zastupnik, može podnijeti zahtjev za izdavanje uvjerenja o buci prema ovom Odjeljku.

21.A.204 Zahtjev

- (a) Zahtjev za izdavanje uvjerenja o buci podnosi se u obliku i na način koji odredi BHDCA, prema točki 21.A.203.
- (b) Zahtjev za izdavanje uvjerenja o buci sadrži:
1. za novi zrakoplov:
    - (i) izjavu o sukladnosti:
      - izdatu prema točki 21.A.163(b), ili
      - izdatu prema točki 21.A.130, i ovjerenu od strane BHDCA, ili
      - za uvezeni zrakoplov, izjavu koju je potpisao nadležni organ države izvoznika da je zrakoplov usklađen s dizajnom koji je odobrila BHDCA;
    - (ii) podatke o buci, utvrđene prema važećim zahtjevima za buku. Ovi podaci će biti sadržani u letačkom priručniku, ako je tako zahtijevano prema važećim pravilima i propisima o plovidbenosti;
  2. za korišteni zrakoplov:
    - (i) podatke o buci utvrđene prema važećim zahtjevima za buku. Ovi podaci će biti sadržani u letačkom priručniku, ako je tako zahtijevano prema važećim pravilima i propisima o plovidbenosti,
    - (ii) prethodnu evidenciju, pomoću koje se utvrđuju standardi proizvodnje, promjena i održavanja zrakoplova.
- (c) Ako drukčije nije dogovoreno, izjave iz točke (b)1 daju se najkasnije 60 dana prije predstavljanja zrakoplova BHDCA.

21.A.207 Promjene (izmjene i dopune)

Uvjerenje o buci može promijeniti (izmjeniti ili dopuniti) samo BHDCA.

21.A.209 Prenosivost i ponovno izdavanje u državi članici

Ako se mijenja vlasnik zrakoplova, a zrakoplov ostaje u istom registru, uvjerenje o buci prenosi se zajedno sa zrakoplovom.

21.A.210 Inspekijski pregled

Imatelj uvjerenja o buci mora omogućiti pristup zrakoplovu za koji je izdata uvjerenje o buci, na zahtjev BHDCA.

21.A.211 Valjanost uvjerenja

- (a) Uvjerenje o buci važi neograničeno vrijeme. Ono ostaje važi pod uvjetom:
1. da je usklađeno s važećim dizajnom tipa i zahtjevima za zaštitu okoliša i za kontinuiranu plovidbenost;
  2. da zrakoplov ostaje u istom registru;

3. da tipski certifikat, na osnovu koga je izdato uvjerenje o buci, nije prethodno stavljen van snage prema točki 21.A.51;
  4. da imatelj uvjerenja nije vratio uvjerenje ili da uvjerenje nije trajno ukinuto prema točki 21.B.430.
- (b) Po predaji ili trajnom ukidanju uvjerenja o buci, ono se vraća BHDCA.

ODJELJAK J – ODOBRAVANJE ORGANIZACIJE ZA DIZAJN

21.A.231 Oblast primjene

Ovaj Odjeljak uređuje postupak po kome se odobrava organizacija za dizajn i prava i obveze podnositelja zahtjeva za izdavanje odobrenja i imatelja odobrenja.

21.A.233 Prihvatljivost

Svaka fizička ili pravna osoba ("organizacija") ima pravo podnijeti zahtjev za izdavanje odobrenja prema ovom Odjeljku:

- (a) Prema točkama 21.A.14, 21.A.112B, 21.A.432B ili 21.A.602B; ili
- (b) Za odobravanje dizajna manjih promjena ili manjih popravki, ako je to neophodno za korištenje prava iz točke 21.A.263.

21.A.234 Zahtjev

Zahtjev za izdavanje odobrenja organizacije za dizajn podnosi se u obliku i na način koji odredi BHDCA i sadrži kratak pregled podataka koji se zahtijevaju u točki 21.A.243 i uvjete odobrenja koji se zahtijevaju u točki 21.A.251.

21.A.235 Izdavanje odobrenja

Organizacija za dizajn, koja dokaže da je usklađena sa zahtjevima iz ovog Odjeljka, ima pravo da joj BHDCA izda odobrenje i prateće uvjerenje o osposobljenosti organizacije za dizajn.

21.A.239 Sustav osiguranja dizajna ("*Design Assurance System*")

- (a) Organizacija mora dokazati da je uvela sustav osiguranja dizajna kojim se kontroliraju i nadziru projekti i promjene projekata proizvoda, dijelova i uređaja koji su sadržani u zahtjevu i da je sposobna održavati sustav osiguranja projekata. Sustav osiguranja dizajna omogućava organizaciji:
  1. da su projekti proizvoda, dijelova i uređaja ili promjene projekata usklađeni s važećim osnovama za certifikaciju, primjenjivom osnovom certifikacije podataka o operativnoj prikladnosti tipa i zahtjevima za zaštitu okoliša,
  2. da pravilno ispunjava svoje obveze prema:
    - (i) odgovarajućim odredbama ovog Pravilnika;
    - (ii) uvjetima odobrenja izdatim prema točki 21.A.251;
  3. da nezavisno prati sukladnost s dokumentiranim postupcima sustava i njihovu adekvatnost. Praćenje podrazumijeva sustav povratnih informacija za osobe ili grupe osoba koje su odgovorne za osiguravanje korektivnih mjera.
- (b) Sustav osiguranja dizajna sadrži nezavisnu funkciju provjere dokazivanja sukladnosti na osnovu koje organizacija upućuje u BHDCA izjave o sukladnosti i s njima povezane dokumente.
- (c) Organizacija za dizajn određuje način na koji sustav osiguranja dizajna procjenjuje prihvatljivost dizajna dijelova ili uređaja ili zadataka koje su ispunili partneri ili podizvođači po metodama određenim u pismenim postupcima.

21.A.243 Podaci

- (a) Organizacija za dizajn prosljeđuje u BHDCA priručnik koji, neposredno ili uz pozivanje po referenci, opisuje organizaciju, važne postupke i proizvode ili promjene proizvoda koje treba projektovati.
- (b) Ako su bilo koje dijelove, uređaje ili bilo koje promjene proizvoda dizajnirale partnerske organizacije ili podizvođači, priručnik sadrži izjavu o tome kako organizacija za dizajn osigurava sukladnost svih dijelova i uređaja koja se zahtijeva u točki 21.A.239(b) i sadrži, neposredno ili uz pozivanje po referenci, opise i podatke o djelatnostima dizajna i organizaciji ovih partnera ili podizvođača.
- (c) Priručnik se mijenja po potrebi, da bi opis organizacije ostao ažuran. Kopije promjena prosljeđuju se u BHDCA.
- (d) Organizacija za dizajn dostavlja izjavu o kvalifikacijama i iskustvu rukovodećeg osoblja i drugih osoba koje su odgovorne za donošenje odluka koje utiču na plovidbenost i zaštitu okoliša u organizaciji.

21.A.245 Zahtjev za odobravanje

Organizacija za dizajn mora, na osnovu podataka prosljeđenih prema točki 21.A.243, da, pored sukladnosti sa točkom 21.A.239, dokaže da:

- (a) u svim tehničkim odjeljenjima ima dovoljno zaposlenih sa dovoljnim kvalifikacijama i odgovarajućim ovlaštenjima za ispunjavanje njima povjerenih obveza i da to, zajedno sa prostorom, infrastrukturom i opremom, omogućava zaposlenima da ostvare ciljeve u vezi sa plovidbenosti i zaštitom okoliša proizvoda;
- (b) između i unutar odjeljenja postoji potpuna i djelotvorna sukladnost u pogledu plovidbenosti, operativne prikladnosti i zaštite okoliša.

21.A.247 Promjene sustava osiguranja dizajna

Poslije izdavanja odobrenja organizaciji za dizajn, BHDCA mora odobriti svaku promjenu sustava osiguranja dizajna, koja je važna za dokazivanje sukladnosti ili za plovidbenost, operativnu prikladnost i zaštitu okoliša u vezi s proizvodom. Pismeni zahtjev za odobravanje promjene podnosi se u BHDCA, kojoj organizacija za dizajn dokazuje, na osnovu predloženih promjena priručnika i prije nego što se promjene uvedu, da će i poslije uvođenja promjena nastaviti biti usuglašena prema ovom Odjeljku.

21.A.249 Prenosivost

Izuzev usljed promjene vlasništva, koja se smatra promjenom u smislu točke 21.A.247, odobrenje organizacije za dizajn nije prenosivo.

21.A.251 Uvjeti odobrenja

Uvjeti odobrenja određuju vrste projektiranja, kategorije proizvoda, dijelova i uređaja za koje je organizacija odobrena i funkcije i obveze koje su obuhvaćene odobrenjem, a odnose se na plovidbenost, operativnu prikladnost i karakteristike buke, ispuštanje goriva i emisiju izduvnih gasova. Ako odobrenje organizacije za dizajn obuhvata certifikaciju tipa, uvjeti odobrenja sadrže i spisak proizvoda ili pomoćnih uređaja za napajanje. Ovi uvjeti izdaju se kao dio odobrenja organizacije za dizajn.

21.A.253 Promjene uvjeta odobrenja

Svaku promjenu uvjeta odobrenja mora odobriti BHDCA. Zahtjev za promjenu uvjeta odobrenja podnosi se u obliku i na način koji odredi BHDCA. Organizacija za dizajn mora ispuniti odgovarajuće zahtjeve iz ovog Odjeljka.

21.A.257 Provjere

- (a) Organizacija za dizajn uspostavlja instrumente koji omogućavaju BHDCA da provede sve potrebne provjere, uključujući i provjere partnera i podizvođača, radi utvrđivanja sukladnosti i stalne sukladnosti sa odgovarajućim zahtjevima iz ovog Odjeljka.
- (b) Organizacija za dizajn omogućava BHDCA da pregleda sve izvješća i provede bilo koje inspeksijske preglede, da obavi probni let ili da mu prisustvuje ili da provede ispitivanje na zemlji ili da mu prisustvuje, radi provjeravanja važenja izjava o sukladnosti koju je podnositelj zahtjeva predočio po točki 21.A.239(b).

21.A.258 Nalazi (Findings)

- (a) Ako postoji objektivan dokaz da imatelj odobrenja organizacije za dizajn ne ispunjava odgovarajuće zahtjeve iz ovog Pravilnika, nalazi se klasificiraju na sljedeći način:
  1. nalaz razine 1 predstavlja nesukladnost sa ovim Pravilnikom koja može dovesti do nekontroliranog odstupanja od važećih zahtjeva i da utiče na sigurnost zrakoplova;
  3. nalaz razine 2 predstavlja nesukladnost sa ovim Pravilnikom koja nije klasificirana kao nalaz razine 1.
- (b) Nalaz razine 3 predstavlja svaku okolnost koja prema objektivnim dokazima sadrži moguće probleme koji bi mogli dovesti do nesukladnosti iz točke (a).
- (c) Po prijemu obavijesti o nalazima prema važećim upravnim postupcima koje odredi BHDCA:
  1. Kod nalaza razine 1, imatelj odobrenja organizacije za dizajn dužan je poduzeti korektivne mjere kojima je BHDCA zadovoljna, u roku koji nije duži od 21 radnog dana od prijema pismene potvrde nalaza;
  2. Kod nalaza razine 2, rok za korektivne mjere, koji određuje BHDCA, zavisi od prirode nalaza, ali prvobitno ne može biti duži od tri mjeseca. U nekim okolnostima i zavisno od prirode nalaza, BHDCA može produžiti tromjesečni rok ako se dostavi zadovoljavajući plan korektivnih mjera s kojim se BHDCA suglasila.
  3. Nalaz razine 3 ne zahtijeva hitno poduzimanje korektivnih mjera.
- (d) Kod nalaza razine 1 i razine 2, BHDCA može, prema važećim upravnim postupcima koje ona odredi, djelimično ili potpuno, privremeno ili trajno ukinuti odobrenje organizacije za dizajn. Imatelj odobrenja organizacije za dizajn dužan je odmah potvrditi prijem obavijesti o privremenom ili trajnom ukidanju odobrenja.

21.A.259 Valjanost odobrenja

- (a) Odobrenje važi neograničeno vrijeme. Ono ostaje važiiti izuzev ako:
  1. organizacija za dizajn ne uspije dokazati sukladnost sa odgovarajućim zahtjevima ovog Odjeljka;
  2. imatelj odobrenja ili njegovi partner ili podizvođač onemogućiti BHDCA da provede provjere prema točki 21.A.257;
  3. postoji dokaz da sustav osiguranja dizajna ne može održati zadovoljavajuću kontrolu i nadzor dizajna proizvoda ili njihovih promjena prema izdatom odobrenju;
  4. imatelj odobrenja nije vratio odobrenje ili da odobrenje nije trajno ukinuto, prema važećim upravnim postupcima koje odredi BHDCA.
- (b) Po predaji ili trajnom ukidanju odobrenja, uvjerenje o osposobljenosti organizacije za dizajn vraća se BHDCA.

21.A.263 Povlastice imatelja odobrenja

- (a) Imatelj odobrenja organizacije za dizajn ima pravo baviti se dizajnom prema Aneksu I (E7-21), u granicama odobrenja.
- (b) Uz uvažavanje točke 21.A.257(b), BHDCA bez dalje provjere prihvata sljedeće dokumente o sukladnosti, koje podnositelj zahtjeva priloži radi sticanja:
  1. odobrenja uvjeta leta koje je potrebno za izdavanje dozvole za let; ili
  2. tipskog certifikata ili odobrenja za veće promjene tipskog certifikata; ili
  3. dodatnog tipskog certifikata;
  4. odobrenja dizajna većih popravki.
- (c) Imatelj odobrenja organizacije za dizajn ima, u okviru uvjeta odobrenja i prema primjerenim postupcima sustava osiguranja dizajna, pravo:
  1. klasificirati promjene tipskog certifikata i popravke na "veće" i "manje";
  2. odobravati manje promjene tipskog certifikata i manje popravke;
  3. objaviti podatke i upute koji sadrže sljedeću izjavu: "Tehnička sadržina ovog dokumenta odobrena je na osnovu odobrenja organizacije za dizajn (DOA), br. BHDCA.21J.[XXXX].";
  4. odobravati manje promjene dokumenata u letačkom priručniku zrakoplova i navedene promjene izdati uz sljedeću izjavu: "Promjena br. [YY] u letačkom priručniku zrakoplova, ref. [ZZ] odobrena je na osnovu odobrenja organizacije za dizajn (DOA), br. BHDCA.21J.[XXXX].";
  5. odobravati dizajn većih popravki proizvoda ili pomoćnih uređaja za napajanje za koje ima tipski certifikat ili dodatni tipski certifikat;
  6. odobravati uvjete pod kojima se može izdati dozvola za let, prema točki 21.A.710(a)(2), izuzev za dozvole za let koje se izdaju u svrhu iz točke 21.A.701(a)(15);
  7. izdati dozvolu za let prema točki 21.A.711(b), za zrakoplov koji je sam dizajnirao ili modifikovao, ili za koju je odobrio prema točki 21.A.263(c)6 uvjete pod kojim dozvola za let može biti izdata, i kad organizacija za dizajn prema svom odobrenju organizacije za dizajn (DOA) sama nadzire konfiguraciju zrakoplova i potvrđuje sukladnost s uvjetima dizajna koji su odobreni za let.

21.A.265 Obveze imatelja odobrenja

Imatelj odobrenja organizacije za dizajn dužan je:

- (a) održavati priručnik suglasno sustavu osiguranja dizajna;
- (b) osigurati da se priručnik koristi kao osnovni radni dokument u organizaciji;
- (c) dokazati da je dizajn proizvoda ili promjene odnosno popravke, suglasan važećim zahtjevima i da nema nijedan element koji bi utjecao na njihovu sigurnost;
- (d) izuzev kod manjih promjena ili popravki odobrenih prema pravima iz točke 21.A.263, dostaviti u BHDCA izjave i s njima povezanu dokumentaciju kojima se potvrđuje sukladnost sa točkom (c);
- (e) u BHDCA proslijediti podatke ili upute u vezi sa zahtijevanim mjerama po točki 21.A.3B.
- (f) gde je to primjereno, prema pravima iz točke 21.A.263(c)(6), odrediti uvjete pod kojima se može izdati dozvola za let.
- (g) gde je primjereno, prema pravima iz točke 21.A.263(c)(7), prije izdavanja dozvole za let zrakoplova uspostaviti sukladnost sa točkama 21.A.711(b) i (d).

ODJELJAK K – DIJELOVI I UREĐAJI**21.A.301 Oblast primjene**

Ovim Odjeljkom uređuje se postupak po kome se odobravaju dijelovi i uređaji.

21.A.303 Sukladnost s važećim zahtjevima

Sukladnost dijelova i uređaja koji se trebaju ugraditi u proizvode koji imaju tipski certifikat dokazuje se:

- (a) zajedno s postupcima po kojima se izdaje certifikat tipa iz odjeljaka B, D ili E za proizvod u koji se ugrađuju; ili
- (b) za standardne dijelove, prema priznatim standardima.

21.A.305 Odobrenje dijelova i uređaja

Ako se prema propisima ili mjerama BHDCA izričito traži odobrenje dijela ili uređaja, oni moraju biti usklađeni sa važećim specifikacijama koje u pojedinačnom slučaju BHDCA priznaje kao jednakovrijedne.

21.A.307 Spremnost dijelova i uređaja za ugradnju

Dio ili uređaj se smije ugraditi u proizvod koji ima tipski certifikat, ako je u stanju da se može sigurno koristiti i ako:

- (a) ima priloženo uvjerenje o spremnosti za uporabu (*BHDCA obrazac 1*), kojim se dokazuje da su usklađeni sa odobrenim podacima dizajna i ako je identificiran prema Odjeljku Q; ili
- (b) je standardni dio; ili
- (c) je u slučaju BHLA1 ili BHLA2 zrakoplova, dio ili uređaj koji:
  1. nije sa ograničenim vijekom trajanja (*life-limited*), niti je dio primarne strukture, niti je dio komandi leta;
  2. je proizveden u skladu sa primjenjivim dizajnom;
  3. je identificiran prema Odjeljku Q;
  4. je identificiran kao podesan za ugradnju na konkretan zrakoplov;
  5. će se instalirati na zrakoplov za koji je vlasnik potvrdio sukladnost sa uvjetima od 1 do 4, i prihvatio je odgovornost za ovu sukladnost.

(ODJELJAK L – NE PRIMJENJUJE SE)**ODJELJAK M – POPRAVKE****21.A.431A Oblast primjene**

- (a) Ovim Odjeljkom uređuje se postupak po kome se odobrava dizajn popravki i prava i obveze podnositelja zahtjeva i imatelja odobrenja.
- (b) Ovim Odjeljkom uređuju se standardne popravke koje nisu u skladu sa procesom odobrenja u ovom Odjeljku.
- (c) "Popravka" znači uklanjanje oštećenja i/ili vraćanje u stanje plovidbenosti proizvoda, dijelova ili uređaja koje je proizvođač prethodno već pustio u uporabu.
- (d) Uklanjanje oštećenja zamjenom dijelova ili uređaja bez dorade dizajna popravki smatra se održavanjem i ne podliježe zahtjevu za odobrenje prema ovom Odjeljku.

21.A.431B Standardne popravke

- (a) Standardne popravke su popravke:
  1. u odnosu na:
    - (i) avione, čija je najveća masa na polijetanju (MTOM) do 5 700 kg;
    - (ii) rotokoptere, čija je najveća masa na polijetanju (MTOM) do 3 175 kg;
    - (iii) jedrilice i motorne jedrilice, balone i zračne brodove, kako su definirani u okviru BHLA1 i BHLA2.
  2. koje poštuju podatke dizajna koji su uključeni u certifikacione zahtjeve koje je izdala BHDCA, koji

sadrže prihvatljive metode, tehnike i praksu za izvršavanje i identificiranje standardnih popravki, uključujući i vezane instrukcije za kontinuiranu plovidbenost; i

3. koje nisu u koliziji sa podacima nositelja tipskog certifikata.
- (b) Točke 21.A.432A do 21.A.451 ne primjenjuju se u standardnim popravkama.

21.A.432A Prihvatljivost

- (a) Svaka fizička ili pravna osoba koja dokaže ili je u postupku dokazivanja svoje osposobljenosti u skladu sa točkom 21.A.432B, ima pravo podnijeti zahtjev za odobravanje dizajna većih popravki prema uvjetima iz ovog Odjeljka.
- (b) Svaka fizička ili pravna osoba ima pravo podnijeti zahtjev za odobravanje dizajna manjih popravki.

21.A.432B Dokazivanje osposobljenosti

- (a) Podnositelj zahtjeva za odobrenje dizajna većih popravki dokazuje svoju osposobljenost tako što ima odobrenje organizacije za dizajn koje je izdala BHDCA prema Odjeljku J.
- (b) Odstupajući od točke (a), kao dokaz o osposobljenosti smatra se i pristanak BHDCA, dat na prijedlog podnositelja zahtjeva, za primjenu postupaka kojim se utvrđuju posebna projektna praksa, resursi i redosljed aktivnosti potrebnih za usklađivanje s ovim Odjeljkom.
- (c) Odstupajući od točaka (a) i (b), podnositelj zahtjeva može tražiti suglasnost BHDCA za odobrenje certifikacionog programa u kojem su navedene posebna projektna praksa, resursi i redosljed aktivnosti koji su potrebni za usklađivanje sa ovim Aneksom I (E7-21) za popravku proizvoda definiranog u točki 21.A.14(c).

21.A.433 Dizajn popravki

- (a) Podnositelj zahtjeva za odobrenje dizajna popravki mora:
  1. dokazati sukladnost sa osnovom za certifikaciju tipa i zahtjevima za zaštitu okoliša na koje se poziva tipski certifikat ili dodatni tipski certifikat ili sa onim zahtjevima koji važe na dan podnošenja zahtjeva (za odobrenje dizajna popravki), uz sve promjene certifikacionih zahtjeva (*Certification Specifications, CS*) ili posebnih uvjeta koje BHDCA smatra potrebnim za uspostavljanje razine sigurnosti koja odgovara razini sigurnosti iz osnova za certifikaciju tipa na koje se tipski certifikat ili dodatni tipski certifikat poziva;
  2. predložiti sve potrebne suštinske podatke, na zahtjev BHDCA;
  3. izdati izjavu da postoji sukladnost sa certifikacionim zahtjevima i zahtjevima za zaštitu okoliša iz točke (a)(1).
- (b) Ako podnositelj zahtjeva nije imatelj tipskog certifikata ili dodatnog tipskog certifikata, on može ispuniti zahtjeve iz točke (a) korištenjem sopstvenih resursa ili u dogovoru sa imateljem uvjerenja o tipu ili dodatnog tipskog certifikata.

21.A.435 Klasifikacija popravki

- (a) Popravka može biti "veća" ili "manja". Klasifikacija se vrši prema mjerilima iz točke 21.A.91 za promjenu tipskog certifikata.
- (b) Popravku kao "veću" ili "manju" prema točki (a) klasificira:
  1. BHDCA; ili
  2. bilo koja odgovarajuće odobrena organizacija za dizajn, prema postupku s kojim se suglasila BHDCA.

21.A.437 Izdavanje odobrenja dizajna popravki

Pošto se izda izjava i dokaže da je dizajn popravki usklađen sa važećim certifikacionim zahtjevima i zahtjevima za zaštitu okoliša iz točke 21.A.433(a)(1) odobrava ga:

- (a) BHDCA; ili
- (b) odgovarajuće odobrena organizacija koja ima tipski certifikat, dodatni tipski certifikat, prema postupku s kojim se suglasi BHDCA; ili
- (c) odobrena organizacija za dizajn, prema postupku s kojim se suglasila BHDCA – ali samo za manje popravke.

21.A.439 Proizvodnja dijelova za popravku

Dijelovi i uređaji, koji se budu koristili za popravke, proizvode se prema proizvodnim podacima koji se zasnivaju na potrebnim podacima o dizajnu koje odredi imatelj odobrenja za dizajn popravki:

- (a) prema Odjeljku F; ili
- (b) proizvodi ih odgovarajuće odobrena organizacija prema Odjeljku G; ili
- (c) proizvodi ih odgovarajuće odobrena organizacija za održavanje.

21.A.441 Izvođenje popravki

- (a) Popravku izvodi odgovarajuće odobrena organizacija za održavanje u skladu sa Dijelom M ili Dijelom 145 ili odgovarajuće odobrena organizacija za proizvodnju prema Odjeljku G, po pravima iz točke 21.A.163.
- (b) Organizacija za dizajn dostavlja potrebna upute za ugradnju organizaciji koja izvodi popravku.

21.A.443 Ograničenja

Projekt popravki se može odobriti uz ograničenja i u tom slučaju odobrenje projekta popravki sadrži sve potrebne upute i ograničenja. Imatelj odobrenja projekta popravki prenosi ove upute i ograničenja izvođaču, prema postupku s kojim se suglasi BHDCA.

21.A.445 Npopravljena oštećenja

- (a) Kad se oštećeni proizvod, dio ili uređaj ne popravi, a nije buhvaćen prethodno odobrenim podacima, procjenu posljedica oštećenja po njegovu plovidbenost može obaviti samo:
  1. BHDCA; ili
  2. odgovarajuće odobrena organizacija za dizajn, prema postupku s kojim se suglasila BHDCA. Sva potrebna ograničenja obrađuju se prema postupcima iz točke 21.A.443.
- (b) Ako organizacija, koja procjenjuje štetu prema točki (a), nije ni BHDCA ni imatelj tipskog certifikata niti dodatnog tipskog certifikata, ona mora dokazati osnovanost podataka na kojima zasniva procjenu štete korištenjem sopstvenih resursa ili dogovora sa imateljem tipskog certifikata, dodatnog tipskog certifikata ili, po potrebi, sa proizvođačem.

21.A.447 Vodenje evidencije

Povodom svake popravke, sve značajne podatke o dizajnu, crteže, izvješća o ispitivanju, upute i ograničenja, koja se eventualno mogu izdati prema točki 21.A.443, dokaze o klasifikaciji i dokaze o odobrenju dizajna:

- (a) imatelj odobrenja dizajna popravke mora staviti na raspolaganje BHDCA;
- (b) imatelj odobrenja dizajna popravke mora čuvati radi omogućavanja podataka koji su potrebni za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti popravljenih proizvoda, dijelova i uređaja.

21.A.449 Upute za kontinuiranu plovidbenost

- (a) Imatelj odobrenja dizajna popravki dostavlja najmanje jedan komplet ovih promijenjenih uputa za kontinuiranu plovidbenost koje proizlaze iz dizajna popravki, uključujući opisne podatke i upute za realizaciju, pripremljen prema važećim zahtjevima, svakom korisniku (operateru) zrakoplova u koji je ugrađen popravak. Popravljeni proizvod, dio ili uređaj se može pustiti u uporabu prije nego što se promjene upute, ali samo na ograničeno vrijeme i uz suglasnost BHDCA. Promijenjene upute čine se dostupnim i drugim osobama koje se moraju uskladiti sa bilo kojim uvjetom iz promijenjenih uputa, na njihov zahtjev. Neki priručnici ili dijelovi promijenjenih uputa za kontinuiranu plovidbenost, koji obrađuju remont (obnovu) ili druge oblike velikih radova održavanja, se mogu staviti na raspolaganje kasnije, pošto proizvod bude pušten u uporabu, ali moraju biti dostupni prije nego što bilo koji proizvod dostigne odgovarajuću starost ili sate/cikluse leta.
- (b) Ako upute za kontinuiranu plovidbenost ažurira imatelj odobrenja nacrtu popravke, pošto je popravka prva odobrena, ovi ažurirani podaci dostavljaju se svakom korisniku i, na njihov zahtjev, i svim drugim osobama koje moraju da se usklade sa bilo kojim uvjetom iz promijenjenih uputa. U BHDCA se upućuje program u kome se prikazuje kako se distribuiraju ažurirane promjene uputa za kontinuiranu plovidbenost.

21.A.451 Rezervirano**(ODJELJAK N – NE PRIMJENJUJE SE)****ODJELJAK O – Rezervirano****ODJELJAK P – DOZVOLA ZA LET****21.A.701 Oblast primjene**

- (a) Dozvola za let se izdaje prema ovom Odjeljku za zrakoplove koji ne ispunjavaju ili još nije dokazano da ispunjavaju uvjete za plovidbenost, ali su sposobni da sigurno lete pod određenim uvjetima, i za sljedeće namjene:
  1. razvoj;
  2. dokazivanje sukladnosti s propisima ili certifikacionim zahtjevima (*Certification Specifications*, CS);
  3. obuka osoblja organizacija za dizajn ili organizacija za proizvodnju;
  4. proizvodne provjere u letu novoproduzvedenog zrakoplova;
  5. let zrakoplova čija je proizvodnja u toku, između proizvodnih lokacija;
  6. let zrakoplova radi njegovog prihvatanja od kupca;
  7. isporuka ili izvoz zrakoplova;
  8. let zrakoplova radi izdavanja odgovarajućeg odobrenja;
  9. ispitivanje tržišta, uključujući obuku osoblja stranke;
  10. izložbe i aeromitinzi;
  11. let zrakoplova do mjesta održavanja ili pregleda plovidbenosti ili do mjesta skladištenja;
  12. let zrakoplova s masom većom od njegove maksimalno odobrene mase na polijetanju, za letove koji su udaljeniji od uobičajenih preleta iznad vode ili zemlje, gdje nije osigurana odgovarajuća infrastruktura za slijetanje ili gdje nije dostupno odgovarajuće gorivo;
  13. postavljanje rekorda, takmičenje u zraku i slična takmičenja;
  14. let zrakoplova koji ispunjava uvjete za plovidbenost, prije nego što se utvrdi da ispunjava i zahtjeve za zaštitu okoliša;

15. rekreativno letenje pojedinih nekompleksnih zrakoplova ili tipova zrakoplova, za koje svjedodžba o plovidbenosti nije odgovarajuća.
- (b) Ovaj Odjeljak uspostavlja postupak za izdavanje dozvole za let i odobravanje povezanih uvjeta za let i uspostavlja prava i obveze podnositelja zahtjeva za, ili nositelja, ovih dozvola i odobrenja uvjeta za let.

21.A.703 Prihvatljivost

- (a) Zahtjev za izdavanje dozvole za let može podnijeti svaka fizička ili pravna osoba, izuzev za dozvolu za let za namjene iz točke 21.A.701(a)(15), kad zahtjev može podnijeti samo vlasnik zrakoplova.
- (b) Zahtjev za odobrenje uvjeta za let može podnijeti svaka fizička ili pravna osoba.

21.A.705 Rezervirano

21.A.707 Zahtjev za izdavanje dozvole za let

- (a) Prema točki 21.A.703 i ako podnositelju zahtjeva nije odobreno pravo da izdaje dozvolu za let, zahtjev za izdavanje dozvole za let podnosi se na način koji odredi BHDCA.
- (b) Zahtjev za izdavanje dozvole za let sadrži:
1. namjenu leta, prema točki 21.A.701;
  2. oblasti u kojima zrakoplov nije usklađen s važećim uvjetima za plovidbenost;
  3. uvjete leta koji su odobreni prema točki 21.A.710.
- (c) Ako uvjeti leta nisu odobreni u vrijeme podnošenja zahtjeva za izdavanje dozvole za let, zahtjev za odobravanje uvjeta leta podnosi se prema 21.A.709.

21.A.708 Uvjeti leta

Uvjeti leta obuhvataju:

- (a) konfiguraciju za koju se zahtijeva dozvola za let;
- (b) sve uvjete ili ograničenja neophodna za sigurno korištenje zrakoplova, uključujući:
1. uvjete ili ograničenja puta/zračnog prostora koji se zahtijevaju za let;
  2. uvjete i ograničenja koja se odnose na posadu koja upravlja zrakoplovom;
  3. ograničenja koja se odnose na prijevoz osoba koje ne spadaju u posadu zrakoplova;
  4. operativna ograničenja, posebne postupke ili tehničke uvjete;
  5. pojedinačni program provjere u letu (ako je potreban);
  6. posebne postupke vezane za plovidbenost, uključujući upute za održavanje i režim po kome se održavanje obavlja;
- (c) dokaz da je zrakoplov sposoban da sigurno leti prema uvjetima ili ograničenjima iz točke (b);
- (d) metod koji je bio korišten za provjeru konfiguracije zrakoplova, da bi se utvrdili uvjeti i dalje ispunjavali.

21.A.709 Zahtjev za odobravanje uvjeta leta

- (a) Prema točki 21.A.707(c) i ako podnositelju zahtjeva nije odobreno pravo odobravanja uvjeta leta, zahtjev za odobravanje uvjeta leta podnosi se u BHDCA.
- (b) Zahtjev za odobravanje uvjeta leta sadrži:
1. predložene uvjete leta;
  2. dokumentaciju kojom se predloženi uvjeti leta potkrepljuju;
  3. izjavu da je zrakoplov sposoban da sigurno leti prema uvjetima ili ograničenjima iz točke 21.A.708(b).

21.A.710 Odobravanje uvjeta leta

- (a) Ako je odobravanje uvjeta leta povezano sa sigurnosti dizajna, uvjete leta odobrava:

1. BHDCA; ili
2. odgovarajuće odobrena organizacija za dizajn, prema pravima iz točke 21.A.263(c)(6).

- (b) Ako odobravanje uvjeta leta nije povezano sa sigurnosti dizajna, uvjete leta odobrava BHDCA ili odgovarajuće odobrena organizacija koja ima pravo izdati dozvolu za let.
- (c) Prije nego što se odobre uvjeti leta, BHDCA ili odobrena organizacija moraju biti uvjereni da je zrakoplov sposoban sigurno letiti prema utvrđenim uvjetima i ograničenjima. BHDCA može u te svrhe poduzeti ili zahtijevati od podnositelja zahtjeva da provede sve potrebne provjere ili ispitivanja.

21.A.711 Izdavanje dozvole za let

- (a) BHDCA izdaje dozvolu za let na BHDCA obrascu 20b pod uvjetima navedenim u točki 21.B.525.
- (b) Odgovarajuće odobrena organizacija za dizajn može izdati dozvolu za let na BHDCA obrascu 20b, prema pravima koja proizilaze iz točke 21.A.263(c)(7) kada su uvjeti leta navedeni u točki 21.A.708 odobreni prema točki 21.A.710.
- (c) Odgovarajuće odobrena organizacija za proizvodnju može izdati dozvolu za let na BHDCA obrascu 20b, prema pravima koja proizilaze iz točke 21.A.163(e), kada su uvjeti leta navedeni u točki 21.A.708 odobreni prema točki 21.A.710.
- (d) Odgovarajuće odobrena organizacija za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti može izdati dozvolu za let na BHDCA obrascu 20b, prema pravima koja proizilaze iz točke M.A.711 Aneksa I (Dio E7-M) Pravilnika o kontinuiranoj plovidbenosti zrakoplova i aeronautičkih proizvoda, dijelova i uređaja, te o odobravanju organizacija i osoblja uključenih u te poslove, kada su uvjeti leta navedeni u točki 21.A.708 odobreni prema točki 21.A.710.
- (e) U dozvoli za let navode se njena namjena i svi uvjeti i ograničenja koja su odobrena prema točki 21.A.710.
- (f) Kad je dozvola za let izdata prema točkama (b), (c) ili (d), u BHDCA se podnosi kopija dozvole za let i vezanih uvjeta leta što je prije moguće, ali najkasnije u roku od 3 dana.
- (g) Ako se pokaže da bilo koji od uvjeta iz točke 21.A.723(a) nije ispunjen za dozvolu za let koju je izdala organizacija prema točkama (b), (c) ili (d), ova organizacija odmah trajno ukida tu dozvolu i bez odlaganja obavještava BHDCA.

21.A.713 Promjene

- (a) Svaka promjena, koja poništava uvjete leta ili povezane dokaze koji su utvrđeni za dozvolu za let, odobrava se prema točki 21.A.710. Kad je to primjereno, zahtjev se podnosi prema 21.A.709.
- (b) Ako promjena utiče na sadržinu dozvole za let, izdaje se nova dozvola za let prema točki 21.A.711

21.A.715 Jezik

Priručnici, pločice sa natpisima, spiskovi (liste), oznake instrumenata i drugi potrebni podaci koji se zahtijevaju prema važećim certifikacionim zahtjevima moraju biti ispisani na jednom ili više službenih jezika Bosne i Hercegovine, na engleskom jeziku ili dvojezično.

21.A.719 Prenosivost dozvole

- (a) Dozvola za let nije prenosiva.

21.A.721 Inspeksijski pregledi

Imatelj dozvole za let ili podnositelj zahtjeva za nju mora omogućiti pristup zrakoplovu, na zahtjev BHDCA.

21.A.723 Valjanost

- (a) Dozvola za let izdaje se najduže na 12 mjeseci. Ona ostaje važiti pod sljedećim uvjetima:
1. da je usklađena sa uvjetima i ograničenjima iz točke 21.A.711(e) koja se odnose na dozvolu za let;
  2. da je imatelj nije vratio ili da ona nije trajno ukinuta;
  3. da zrakoplov ostane upisan u Registar Bosne i Hercegovine.
- (b) Odstupajući od točke (a), dozvola za let koja je izdata za namjene iz točke 21.A.701(a)(15) se može izdati na neograničeno vrijeme.
- (c) Po predaji ili trajnom ukidanju dozvole za let, ona se vraća BHDCA.

21.A.725 Produženje važenja dozvole za let

Produženje važenja dozvola za let obavlja se kao promjena, prema točki 21.A.713.

21.A.727 Obveze imatelja dozvole za let

Imatelj dozvole za let osigurava da u svakom trenutku budu ispunjeni svi uvjeti i ograničenja koja se odnose na dozvolu za let.

21.A.729 Vođenje evidencije

- (a) Imatelj odobrenja uvjeta leta osigurava BHDCA i nadležnom organu pregled svih dokumenata koji su nastali u svrhu utvrđivanja i dokazivanja osnovanosti uvjeta leta i čuva ih radi prenošenja podataka koji su potrebni za osiguravanje dalje plovidbenosti zrakoplova.
- (b) Odobrena organizacija osigurava BHDCA i nadležnom organu pregled svih dokumenata koji se odnose na izdavanje dozvole za let prema pravima odobrene organizacije, uključujući evidenciju o pregledima, dokumenta koja se odnose na odobravanje uvjeta leta i dozvolu za let i čuva ih radi prenošenja podataka koji su potrebni za osiguravanje dalje plovidbenosti zrakoplova.

ODJELJAK Q – IDENTIFIKACIJA PROIZVODA, DIJELOVA I UREĐAJA**21.A.801 Identifikacija proizvoda**

- (a) Identifikacija proizvoda sadrži sljedeće podatke:
1. ime proizvođača,
  2. oznaku proizvoda,
  3. serijski broj proizvođača,
  4. druge podatke koje BHDCA smatra potrebnim.
- (b) Svaka fizička ili pravna osoba koja proizvodi zrakoplov ili motor prema Odjeljku G ili Odjeljku F, mora označiti zrakoplov ili motor vatrostalnom pločicom koja sadrži podatke iz točke (a), unešene utiskivanjem, urezivanjem, graviranjem ili nekim drugim odobrenim metodom vatrostalnog označavanja. Identifikacijska pločica mora biti pričvršćena tako da bude lako dostupna i čitljiva i da se ne može izbrisati ili odstraniti pri redovnom radu, niti se izgubiti ili uništiti u nesreći.
- (c) Svaka fizička ili pravna osoba koja proizvodi elisu, krak (lopaticu za elisu) ili glavčinu elise prema Odjeljku G ili Odjeljku F, označava ove proizvode pločicom na koju se utiskivanjem, urezivanjem, graviranjem ili nekim drugim odobrenim metodom vatrostalnog označavanja unose na nekritičnoj površini podaci iz točke (a), pri čemu se vodi računa da se identifikacijska pločica ne izbriše ili odstrani pri redovnom radu ili ne izgubi ili uništi u nesreći.
- (d) Kod slobodnih balona s posadom, identifikacijska pločica iz točke (b) mora biti pričvršćena na platnenu oplatnu balona i, ako je to izvodljivo, postavljena na mjesto na kome je lako čitljiva za operatera kad je balon naduvan. Pored toga, na korpi, čitavom okviru za teret i uređaju za grijanje moraju

trajno i čitljivo biti označeni ime proizvođača, broj dijela ili jednakovrijedan broj i broj serije ili jednakovrijedni podaci.

21.A.803 Postupanje sa identifikacijskim podacima

- (a) Niko ne smije bez odobrenja BHDCA odstraniti, promijeniti ili postaviti identifikacijske podatke navedene u točki 21.A.801(a) ni na jedan zrakoplov, motor, elisu, krak ili glavčinu elise ili identifikacijske podatke navedene u točki 21.A.807(a) na pomoćni uređaj za napajanje.
- (b) Niko ne smije, bez odobrenja BHDCA, odstraniti ili ugraditi nijednu identifikacijsku pločicu navedenu u točki 21.A.801 ili u točki 21.A.807 za pomoćni uređaj za napajanje.
- (c) Odstupajući od točki (a) i (b), svaka fizička ili pravna osoba koja radi na održavanju prema važećim pravilima za izvršenje, može, suglasno metodama, tehnikama i praksi koje odredi BHDCA:
1. odstraniti, promijeniti ili postaviti identifikacijske podatke navedene u točki 21.A.801(a) na svaki zrakoplov, motor, elisu, krak ili glavčinu elise ili podatke navedene u točki 21.A.807(a) na pomoćni uređaj za napajanje, ili
  2. odstraniti identifikacijsku pločicu navedenu u točki 21.A.801 ili u točki 21.A.807 za pomoćni uređaj za napajanje, ako je to potrebno za održavanje.
- (d) Niko ne smije ugraditi identifikacijsku pločicu koja je odstranjena prema točki (c)(2) ni na jedan zrakoplov, motor, elisu, krak ili glavčinu elise, izuzev na one s kojih je pločica odstranjena.

21.A.804 Identificiranje dijelova i uređaja

- (a) Svaki dio ili uređaj će biti trajno i čitljivo označen:
1. imenom, robnim žigom ili simbolom koji identificira proizvođača na način određen u važećim projektim podacima; i
  2. brojem dijela, kao što je to određeno u važećim projektim podacima.
- (b) Odstupajući od točke (a), ako se BHDCA suglasi da je dio ili uređaj isuviše mali ili da iz nekog drugog razloga njegovo označavanje podacima iz točke (a) nema smisla, onda podatke, koji nisu mogli biti označeni na dijelu ili uređaju, sadrži uvjerenje o vraćanju u uporabu koje se prilaze dijelu ili uređaju ili njihovoj ambalaži.

21.A.805 Identificiranje kritičnih dijelova

Pored zahtjeva iz točke 21.A.804, proizvođač dijela koji se ugrađuje u proizvod koji ima tipski certifikat i koji je označen kao kritični dio, mora trajno i čitljivo označiti taj dio brojem proizvoda i serijskim brojem.

21.A.807 Rezervirano**SEKCIJA B****POSTUPAK ZA NADLEŽNE ORGANE****ODJELJAK A – OPĆE ODREDBE****21.B.5 Oblast primjene**

- (a) Ovom Sekcijom uređuju se postupci koje vodi BHDCA prilikom provođenja poslova i odgovornosti povodom izdavanja, održavanja, promjena (izmjena ili dopuna), privremenog ili trajnog ukidanja uvjerenja, odobrenja, dozvola i ovlaštenja iz Aneksa I (E7-21).

21.B.20 Rezervirano**21.B.25 Zahtjevi u pogledu organizacije nadležnog organa**

- (a) Opće:
Prema Zakonu o zrakoplovstvu Bosne i Hercegovine, BHDCA je ovlaštena za primjenu ovog Pravilnika i mora imati dokumentirane postupke, organizacijsku strukturu i zapolene.

- (b) Resursi:
1. Broj zaposlenih mora biti dovoljan za obavljanje povjerenih poslova.
  2. BHDCA mora imenovati jednog ili više rukovoditelja odgovornih za izvršavanje odgovarajućih poslova, uključujući suradnju sa drugim nadležnim organima, ako je potrebno.
- (c) Kvalifikacije i obuka:
Svi zaposleni moraju imati odgovarajuće kvalifikacije i dovoljno znanje, iskustvo i obuku.

21.B.30 Dokumentirani postupci

BHDCA mora uspostaviti dokumentirane postupke po kojima opisuje svoju organizaciju, sredstva i metode za ispunjavanje zahtjeva iz Aneksa I (E7-21). Postupci se ažuriraju i koriste kao osnovni radni dokumenti u okviru svih oblasti rada BHDCA.

21.B.35 Promjene u organizaciji i postupcima

- (a) BHDCA mora pravovremeno ažurirati svoje dokumentirane postupke kad god dođe do promjena u propisima, kako bi se osigurala učinkovita primjena tih propisa.

21.B.40 Rezervirano

21.B.45 Rezervirano

21.B.55 Vođenje evidencije

BHDCA mora voditi odgovarajuće evidencije u vezi sa uvjerenjima, odobrenjima, dozvolama i ovlaštenjima koje je izdala prema nacionalnim propisima.

21.B.60 Rezervirano

ODJELJAK B – TIPSKI CERTIFIKAT

(ODJELJAK C – NE PRIMJENJUJE SE)

ODJELJAK D – IZMJENE TIPSKOG CERTIFIKATA

ODJELJAK E – DODATNI TIPSKI CERTIFIKAT

ODJELJAK F – PROIZVODNJA BEZ ODOBRENJA

21.B.120 Ispitivanje

- (a) Radi ispunjavanja svih zadataka u vezi sa pismom o suglasnosti (*Letter of agreement*), BHDCA će imenovati za svakog podnosioca zahtjeva ili imatelja pisma o suglasnosti grupu za ispitivanje koja se sastoji od vođe koji rukovodi grupom i, ako je potrebno, jednog ili više članova. Vođa grupe odgovara rukovoditelju koji je zadužen za ove zadatke, prema točki 21.B.25(b)(2).
- (b) BHDCA će provesti dovoljno detaljno ispitivanje podnosioca zahtjeva ili imatelja pisma o suglasnosti, radi izdavanja preporuke za izdavanje, održavanje, promjenu (izmjenu ili dopunu), privremeno ili trajno ukidanje pisma o suglasnosti.
- (c) BHDCA će uspostaviti procedure, po kojima će se vršiti provjera podnosioca zahtjeva ili imatelja pisma o suglasnosti, i koje će najmanje obuhvatiti:
1. procjenu zahtjeva,
  2. imenovanje grupe za provjeru,
  3. planiranje i pripremu provjere,
  4. procjenu dokumentacije (priručnika, postupaka itd.),
  5. revizije (*audits*) i inspekcije,
  6. praćenje korektivnih mjera,
  7. preporuke za izdavanje, promjene (izmjene ili dopune), privremeno ili trajno ukidanje pisma o suglasnosti.

21.B.125 Nalazi

- (a) Ako BHDCA, tokom revizije (*audit*) ili na drugi način, nađe objektivne dokaze da imatelj pisma o suglasnosti ne ispunjava zahtjeve iz Sekcije A ovog Aneksa, nalazi se klasificiraju prema točki 21.A.125B
- (b) BHDCA će poduzeti sljedeće mjere:

1. Za nalaz razine 1, BHDCA će odmah poduzeti trenutačne mjere da organizaciji, zavisno od obima nalaza razine 1, trajno ukine, ograniči ili privremeno ukine, u cjelini ili djelimično, pismo o suglasnosti dok ona uspješno ne izvrši odgovarajuće korektivne mjere;
  2. Za nalaz razine 2, BHDCA će odobriti rok za poduzimanje korektivnih mjera koji odgovara prirodi nalaza i nije duži od 3 mjeseca. U određenim okolnostima, na kraju ovog roka i zavisno od prirode nalaza, BHDCA može produžiti rok od 3 mjeseca, ako postoji zadovoljavajući plan korektivnih mjera kojeg je dostavila organizacija.
- (c) BHDCA će privremeno ukinuti pismo o suglasnosti, u cjelini ili djelimično, ako organizacija ne poštuje odobreni rok.

21.B.130 Izdavanje pisma o suglasnosti

- (a) Kad se BHDCA uvjeri da proizvođač ispunjava važeće zahtjeve iz Odjeljka F, Sekcija A, BHDCA će izdati pismo o suglasnosti kojim se dokazuje sukladnost pojedinih proizvoda, dijelova ili uređaja (BHDCA obrazac 65).
- (b) Pismo o suglasnosti sadrži obim suglasnosti, datum prestanka njegovog važenja i, ako postoje, ograničenja koja se odnose na odobrenje.
- (c) Pismo o suglasnosti izdaje se najduže na jednu godinu.

21.B.135 Održavanje pisma o suglasnosti

BHDCA će održavati pismo o suglasnosti validnim dok:

- (a) proizvođač pravilno koristi BHDCA obrazac 52 – kao izjavu o sukladnosti cijelog zrakoplova, i BHDCA obrazac 1 – kao izjavu o sukladnosti drugih proizvoda koji nisu zrakoplovi i dijelova ili uređaja;
- (b) BHDCA ispitivanjem prije ovjeravanja BHDCA obrasca 52 ili BHDCA obrasca 1 prema točki 21.A.130(c), ne utvrdi nijednu nesukladnost sa zahtjevima ili postupcima iz priručnika proizvođača ili sa neusklađenošću proizvoda, dijelova ili uređaja. Ispitivanjem se prije svega provjerava:
1. da li se pismo o suglasnosti odnosi na proizvod, dio ili uređaj koji se ovjeravaju i da li ostaje važiti;
  2. da li proizvođač koristi priručnik opisan u točki 21.A.125A(b) i njegove promjene navedene u pismu o suglasnosti kao osnovni radni dokument. U suprotnom, ispitivanje se prekida, a uvjerenje o vraćanju u uporabu se ne ovjerava;
  3. da li se proizvodnja odvija prema uvjetima iz pisma o suglasnosti i na zadovoljavajući način;
  4. da li se provjere i ispitivanja (uključujući i probni let ako je primjereno) prema točkama 1.A.130(b)(2) i (b)(3), izvode prema uvjetima iz pisma o suglasnosti i na zadovoljavajući način;
  5. da li su inspeksijski pregledi BHDCA, koji su opisani ili predviđeni u pismu o suglasnosti, provedeni i ocijenjeni prihvatljivima;
  6. da li je izjava o sukladnosti suglasna točki 21.A.130 i da li podaci koje ona sadrži ne sprječavaju njenu ovjeru.
- (c) ne istekne vrijeme na koji je pismo o suglasnosti izdato.

21.B.140 Promjena pisma o suglasnosti

- (a) Prema točki 21.B.120, BHDCA će provjeriti u potrebnom obimu svaku promjenu pisma o suglasnosti.
- (b) Ako nadležni organ utvrdi da su zahtjevi iz Odjeljka F, Sekcija A i dalje ispunjeni, promijeniće na odgovarajući način pismo o suglasnosti.

21.B.145 Ograničavanje, privremeno i trajno ukidanje pisma o suglasnosti

- (a) Ograničenje, privremeno i trajno ukidanje pisma o suglasnosti pismeno se saopštavaju imatelju pisma o suglasnosti. BHDCA će navesti razloge za ograničenje, privremeno i trajno ukidanje pisma o suglasnosti i poučiti imatelja pisma o suglasnosti o pravu na žalbu.
- (b) Ako je pismo o suglasnosti privremeno ukinuto, njegova valjanost se ponovo uspostavlja (privremeno ukidanje prestaje važiti) ako se ponovo postigne sukladnost sa Odjeljkom F Sekcije A.

21.B.150 Vodenje evidencije

- (a) BHDCA će uspostaviti sustav vođenja evidencije koji omogućava da se prate postupci izdavanja, održavanja, promjena (izmjena ili dopuna), privremenog ili trajnog ukidanja svakog pisma o suglasnosti.
- (b) Evidencija najmanje sadrži:
  1. dokumente koje je priložio podnositelj zahtjeva ili imatelj pisma o suglasnosti,
  2. dokumente koji su nastali tokom ispitivanja ili inspeksijskog pregleda u kojima su navedene aktivnosti i ocjena elemenata navedenih u točki 21.B.120,
  3. pismo o suglasnosti, uključujući i njegove promjene,
  4. zapisnike sa sastanaka sa proizvođačem.
- (c) Evidencija se čuva najmanje šest godina po prestanku važenja pisma o suglasnosti.
- (d) BHDCA će čuvati evidenciju o svim izjavama o sukladnosti (*BHDCA obrazac 52*) i uvjerenja o spremnosti za uporabu (*BHDCA obrazac 1*), koje je ovjerila.

ODJELJAK G – ODOBRAVANJE ORGANIZACIJE ZA PROIZVODNJU**21.B.220 Ispitivanje**

- (a) Radi ispunjavanja svojih zadataka vezanih za odobravanje organizacije za proizvodnju, BHDCA će imenovati, za svakog podnositelja zahtjeva ili imatelja odobrenja, grupu za odobravanje organizacije za proizvodnju, koja se sastoji od vođe grupe koji rukovodi grupom i, po potrebi, jednog ili više članova. Vođa grupe izvještava rukovoditelja koji je zadužen za ove zadatke, prema točki 21.B.25(b)(2).
- (b) BHDCA će provesti dovoljno detaljno ispitivanje podnositelja zahtjeva ili imatelja odobrenja da bi mogao opravdati preporuke za izdavanje, održavanje, promjenu (izmjenu ili dopunu), privremeno ili trajno ukidanje odobrenja.
- (c) BHDCA će uspostaviti procedure, po kojima će se vršiti provjera podnositelja zahtjeva ili odobrene organizacije za proizvodnju, i koje najmanje obuhvataju:
  1. procjenu zahtjeva;
  2. imenovanje grupe za ispitivanje;
  3. planiranje i pripremu ispitivanja;
  4. procjenu dokumentacije (priručnika, postupaka itd.);
  5. reviziju (*audit*);
  6. praćenje korektivnih mjera;
  7. preporuke za izdavanje, promjene (izmjene ili dopune), privremeno ili trajno ukidanje odobrenja organizacije za proizvodnju;
  8. stalni nadzor.

21.B.225 Nalazi

- (a) Ako BHDCA, tokom revizije (*audit*) ili na drugi način, nađe objektivne dokaze da imatelj odobrenja proizvodne organizacije ne ispunjava zahtjeve iz Sekcije A, nalazi se klasificiraju prema točki 21.A.158(a).
- (b) BHDCA će poduzeti sljedeće mjere:

1. Za nalaz razine 1, BHDCA će odmah poduzeti trenutačne mjere da organizaciji, zavisno od obima nalaza razine 1, trajno ukine, ograniči ili privremeno ukine, u cjelini ili dijelimično, odobrenje proizvodne organizacije dok ona uspješno ne provede odgovarajuće korektivne mjere;
  2. Za nalaz razine 2, BHDCA će odobriti rok za poduzimanje korektivnih mjera koji odgovara prirodi nalaza i nije duži od 3 mjeseca. U određenim okolnostima, na kraju ovog roka i zavisno od prirode nalaza, BHDCA može produžiti rok od 3 mjeseca ako postoji zadovoljavajući plan korektivnih mjera koje obezbeđuje ta organizacija.
- (c) BHDCA će privremeno ukinuti odobrenje, u cjelini ili dijelimično, ako organizacija ne poštuje odobreni rok.

21.B.230 Izdavanje odobrenja

- (a) Kad se BHDCA uvjeri da organizacija za proizvodnju ispunjava važeće zahtjeve iz Odjeljka G, Sekcija A, BHDCA će izdati odobrenje i prateće uvjerenje o osposobljenosti organizacije za proizvodnju (na BHDCA obrascu 55).
- (b) Referentni broj upisuje se u BHDCA obrazac 55 na način koji odredi BHDCA.

21.B.235 Stalni nadzor

- (a) Da bi se utvrdila opravdanost održavanja odobrenja, BHDCA će provoditi stalni nadzor sa ciljem:
  1. provjere da li je sustav kvalitete imatelja odobrenja usklađen sa zahtjevima iz Odjeljka G Sekcije A;
  2. provjere da li odobrena organizacija radi suglasno svome priručniku;
  3. provjere učinkovitosti procedura sadržanih u priručniku organizacije za proizvodnju;
  4. provjere, putem metoda uzorka, da li proizvodi, dijelovi ili uređaji odgovaraju standardima.
- (b) Stalni nadzor provodi se prema točki 21.B.220.
- (c) Planom stalnog nadzora BHDCA će osigurati da se odobrenje organizacije za proizvodnju, sa stanovišta sukladnosti sa ovim Aneksom I (E7-21), kompletno provjerava u razdoblju od 24 mjeseca. Stalni nadzor u ovom roku može se sastojati od više provjera. Broj provjera određuje BHDCA, zavisno od složenosti organizacije, broja lokacija i kritičnosti proizvodnje. Minimalno, BHDCA će izvršiti nadzor nad svakim imateljem odobrenja organizacije za proizvodnju najmanje jednom godišnje.

21.B.240 Promjena odobrenja

- (a) BHDCA će putem stalnog nadzora pratiti sve manje promjene.
- (b) BHDCA će, prema točki 21.B.220, ispitati svaku značajnu promjenu odobrenja organizacije ili provesti ispitivanje na zahtjev imatelja odobrenja organizacije za promjenu obima i uvjeta odobrenja.
- (c) Ako BHDCA utvrdi da su i dalje ispunjeni zahtjevi iz Odjeljka G, Sekcije A, promijeniće (izmijeniti ili dopuniti) odobrenje organizacije za proizvodnju.

21.B.245 Privremeno ili trajno ukidanje odobrenja

- (a) Kod nalaza razine 1 i nalaza razine 2 BHDCA će, djelimično ili u cjelini, ograničiti, privremeno ili trajno ukiniti odobrenje organizacije za proizvodnju, na sljedeći način:
  1. Kod nalaza razine 1, BHDCA će odmah ograničiti ili privremeno ukinuti odobrenje organizacije za proizvodnju. Ako imatelj odobrenja organizacije za proizvodnju ne ispuni zahtjeve iz točke 21.A.158(c)(1), odobrenje organizacije za proizvodnju se trajno ukida.

2. Kod nalaza razine 2, BHDCA će odlučiti o ograničenju obima odobrenja tako što ga privremeno ukine, u cjelini ili dijelimično. Ako imatelj odobrenja organizacije za proizvodnju ne ispuni zahtjeve iz točke 21.A.158(c)(2), odobrenje organizacije za proizvodnju se trajno ukida.
- (b) Ograničenje, privremeno ili trajno ukidanje odobrenja organizacije za proizvodnju pismeno se saopštavaju imatelju odobrenja. BHDCA će navesti razloge za ograničenje, privremeno ili trajno ukidanje i poučiti imatelja odobrenja organizacije za proizvodnju o pravu na žalbu.
- (c) Ako je odobrenje organizacije za proizvodnju privremeno ukinuto, njegova valjanost se ponovo uspostavlja (privremeno ukidanje prestaje važiti) ako se ponovo postigne sukladnost sa Odjeljkom G, Sekcija A.

21.B.260 Vođenje evidencije

- (a) BHDCA će uspostaviti sustav vođenja evidencije koji omogućava da se prate postupci izdavanja, održavanja, promjena (izmjena ili dopuna), privremenog ili trajnog ukidanja svakog odobrenja organizacije za proizvodnju i uvjerenja o osposobljenosti organizacije za proizvodnju.
- (b) Evidencija će najmanje sadržavati:
  1. dokumente koje je priložio podnositelj zahtjeva ili imatelj odobrenja (uvjerenja);
  2. dokumente koji su nastali tokom provjera u kojima su navedene aktivnosti i konačni rezultati u točki 21.B.220 navedenih elemenata, uključujući nalaze utvrđene prema točki 21.B.225;
  3. program stalnog nadzora, uključujući i evidenciju o provedenim provjerama;
  4. odobrenje organizacije i uvjerenje o osposobljenosti organizacije za proizvodnju, uključujući i njihove promjene;
  5. zapisnike sa sastanaka sa imateljem odobrenja organizacije za proizvodnju.
- (c) Evidencija se čuva najmanje šest godina po prestanku važenja odobrenja (uvjerenja).

ODJELJAK H – SVJEDODŽBA O PLOVIDBENOSTI

21.B.320 Ispitivanje

- (a) BHDCA će provesti dovoljno detaljan postupak provjere podnositelja zahtjeva ili imatelja svjedodžbe o plovidbenosti da bi mogla utvrditi opravdanost izdavanja, održavanja, promjena (izmjena ili dopuna), privremenog ili trajnog ukidanja svjedodžbe.
- (b) BHDCA će uspostaviti procedure procjene koje najmanje obuhvataju:
  1. procjenu prihvatljivosti podnositelja zahtjeva;
  2. procjenu prihvatljivosti zahtjeva;
  3. klasifikaciju svjedodžbe o plovidbenosti;
  4. procjenu dokumentacije priložene uz zahtjev;
  5. inspeksijski pregled zrakoplova;
  6. određivanje potrebnih uvjeta, restrikcija i ograničenja u svjedodžbi o plovidbenosti.

21.B.325 Izdavanje svjedodžbe o plovidbenosti

- (a) BHDCA će izdati ili izmijeniti svjedodžbu o plovidbenosti ako se uvjeri da su ispunjeni zahtjevi točke 21.B.326 i primjenjivi zahtjevi iz Odjeljka H, Sekcija A ovog Aneksa I (E7-21).

21.B.326 Svjedodžba o plovidbenosti

BHDCA će izdati svjedodžbu o plovidbenosti za:

- (a) novi zrakoplov:
  1. po predočavanju dokumentacije koja se zahtijeva u točki 21.A.174(b)(2);

2. kada se BHDCA uvjeri da je zrakoplov u skladu sa odobrenim projektom i da je u stanju sigurno raditi. To može uključivati preglede od strane BHDCA.

(b) korišteni zrakoplov:

1. po predočavanju dokumentacije koja se zahtijeva u točki 21.A.174(b)(3), kojom dokazuje da:
  - (i) je zrakoplov u skladu sa odobrenim dizajnom tipa, odobrenim na osnovu tipskog certifikata i bilo kojim dodatnim tipskim certifikatom, odobrenom izmjenom ili popravkom u skladu sa ovim Aneksom I (E7-21); i
  - (ii) da su ispunjene važeće naredbe o plovidbenosti; te
  - (iii) da je zrakoplov pregledan u skladu s važećim odredbama Aneksa I (Dio E7-M) Pravilnika o kontinuiranoj plovidbenosti zrakoplova i aeronautičkih proizvoda, dijelova i uređaja, te o odobravanju organizacija i osoblja uključenih u te poslove;
2. kada se BHDCA uvjeri da je zrakoplov u skladu sa odobrenim dizajnom i da je u stanju sigurno raditi. To može uključivati preglede od strane BHDCA.

21.B.327 Rezervirano

21.B.330 Trajno i privremeno ukidanje svjedodžbe o plovidbenosti

- (a) BHDCA će odmah trajno ili privremeno ukinuti svjedodžbu o plovidbenosti ako se pokaže da nije ispunjen bilo koji uvjet iz točke 21.A.181(a).
- (b) Pri davanju obavijesti o trajnom ili privremenom ukidanju svjedodžbe o plovidbenosti, BHDCA će navesti razloge za trajno ili privremeno ukidanje i poučiti imatelja uvjerenja o pravu na žalbu.

21.B.345 Vođenje evidencije

- (a) BHDCA će uspostaviti sustav vođenja evidencije koji omogućava da se prate postupci izdavanja, održavanja, promjena (izmjena ili dopuna), trajno ili privremeno ukidanje svake svjedodžbe o plovidbenosti.
- (b) Evidencija najmanje sadrži:
  1. dokumente koje je priložio podnositelj zahtjeva,
  2. dokumente koji su nastali tokom provjere u kojima su navedene aktivnosti i konačni rezultati u točki 21.B.320(b) navedenih elemenata,
  3. kopiju svjedodžbe, uključujući i promjene.
- (c) Evidencija se čuva najmanje šest godina poslije brisanja zrakoplova iz nacionalnog registra.

ODJELJAK I – UVJERENJE O BUCI

21.B.420 Ispitivanje

- (a) BHDCA će provesti dovoljno detaljan postupak ispitivanja podnositelja zahtjeva ili imatelja uvjerenja o buci da bi mogla utvrditi opravdanost izdavanja, održavanja, promjene (izmjene ili dopune), trajnog ili privremenog ukidanja uvjerenja o buci.
- (b) BHDCA će uspostaviti postupke za procjenjivanje, kao dio dokumentovanih postupaka, koji najmanje obuhvataju:
  1. procjenu prihvatljivosti;
  2. procjenu dokumentacije priložene uz zahtjev;
  3. pregled zrakoplova.

21.B.425 Izdavanje uvjerenja o buci

BHDCA će izdati ili izmijeniti uvjerenje o buci ako se uvjeri da su ispunjeni zahtjevi iz Odjeljka I, Sekcija A.

21.B.430 Trajno ili privremeno ukidanje uvjerenja o buci

- (a) BHDCA će odmah trajno ili privremeno ukinuti uvjerenje o buci ako se pokaže da nije ispunjen bilo koji uvjet iz točke 21.A.211(a).
- (b) Pri davanju obavijesti o trajnom ili privremenom ukidanju uvjerenja o buci, BHDCA će navesti razloge za trajno ili privremeno ukidanje i poučiti imatelja uvjerenja o buci o pravu na žalbu.

21.B.445 Vođenje evidencije

- (a) BHDCA će uspostaviti sustav vođenja evidencije sa kriterijima za minimalne periode čuvanja, koji omogućava da se prate postupci izdavanja, održavanja, promjena (izmjena ili dopuna), trajno ili privremeno ukidanje svakog uvjerenja o buci.
- (b) Evidencija najmanje sadrži:
  1. dokumente koje je priložio podnositelj zahtjeva;
  2. dokumente koji su nastali tokom ispitivanja u kojima su navedene aktivnosti i konačni rezultati u točki 21.B.420(b) navedenih elemenata;
  3. kopiju uvjerenja uključujući i promjene.
- (c) Evidencija se čuva najmanje šest godina poslije brisanja zrakoplova iz nacionalnog registra.

ODJELJAK J – ODOBRENJE ORGANIZACIJE ZA DIZAJN**ODJELJAK K – DIJELOVI I UREĐAJI (ODJELJAK L – NE PRIMJENJUJE SE)****ODJELJAK M – POPRAVKE****(ODJELJAK N – NE PRIMJENJUJE SE)****ODJELJAK O – Rezervirano****ODJELJAK P – DOZVOLA ZA LET****21.B.520 Ispitivanje**

- (a) BHDCA će provesti dovoljno detaljan postupak provjere koji omogućava izdavanje ili stavljanje van snage dozvole za let.
- (b) BHDCA će uspostaviti postupke za procjenjivanje koji se prije svega odnose na:
  1. procjenu prihvatljivosti podnositelja zahtjeva;
  2. procjenu prihvatljivosti zahtjeva;
  3. procjenu dokumentacije priložene uz zahtjev;
  4. pregled zrakoplova;
  5. odobravanje uvjeta leta prema točki 21.A.710(b).

21.B.525 Izdavanje dozvola za let

BHDCA će izdati dozvolu za let:

- (a) nakon predočavanja podataka koji se traže u točki 21.A.707; i
- (b) kada se odobre uvjeti za let iz točke 21.A.708 u skladu sa točkom 21.A.710; i
- (c) kada se BHDCA, bilo sopstvenom istragom, koja može uključivati inspekcije, bilo kroz postupke dogovorene sa podnositeljem zahtjeva, uvjeri da je zrakoplov prije leta u skladu sa dizajnom definiranim točkom 21.A.708.

21.B.530 Privremeno i trajno ukidanje dozvole za let

- (a) BHDCA će odmah privremeno ili trajno ukinuti dozvolu za let ukoliko nije ispunjen bilo koji uvjet iz točke 21.A.723(a).
- (b) Pri davanju obavijesti o privremenom ili trajnom ukidanju dozvole za let, BHDCA će navesti razloge za privremeno ili trajno ukidanje i poučiti imatelja dozvole za let o pravu na žalbu.

21.B.545 Vođenje evidencije

- (a) BHDCA će uspostaviti sustav vođenja evidencije koji omogućava da se prate postupci izdavanja i stavljanja van snage svake dozvole za let.
- (b) Evidencija najmanje sadrži:
  1. dokumente koje je priložio podnositelj zahtjeva;
  2. dokumente koji su nastali tokom ispitivanja u kojima su navedene aktivnosti i konačni rezultati u točki 21.B.520(b) navedenih elemenata;
  3. kopiju dozvole za let.
- (c) Evidencija se čuva najmanje šest godina od kad dozvola za let prestane da važi.

Na osnovu člana 16. i 61. stav (2) Zakona o upravi ("Службени гласник БиХ", број 32/02 и 102/09) и члана 14. став (1) Закона о ваздухопловству Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", број 39/09), генерални директор Дирекције за цивилно ваздухопловство Босне и Херцеговине доноси

ПРАВИЛНИК

О СЕРТИФИКАЦИЈИ ПЛОВИДБЕНОСТИ И ЕКОЛОШКОЈ СЕРТИФИКАЦИЈИ ВАЗДУХОПЛОВА И ВАЗДУХОПЛОВНИХ ПРОИЗВОДА, ДИЈЕЛОВА И УРЕЂАЈА И ЗА СЕРТИФИКАЦИЈУ ПРОЈЕКТНИХ И ПРОИЗВОДНИХ ОРГАНИЗАЦИЈА КОЈИ НИСУ ОБУХВАЋЕНИ ЕАСА ПРОПИСИМА

Члан 1.

(Предмет)

Овим Правилником утврђују се заједнички технички захтјеви и поступци за сертификацију пловидбености и еколошку сертификацију ваздухопловних производа, дијелова и уређаја за ваздухоплове из Анекса II Правилника о заједничким правилима у подручју цивилног ваздухопловства и надлежностима ВHDCA и то:

- а) издавање типских сертификата, додатних типских сертификата и измене наведених сертификата;
- б) издавање увјерења о пловидбености ваздухоплова и дозвола за лет;
- ц) издавање одобрења дизајна поправка;
- д) доказивање усклађености са захтјевима везаним за заштиту околине;
- е) издавање потврда о буци;
- ф) идентификација производа, дијелова и уређаја;
- г) сертификација одређених дијелова и уређаја;
- х) сертификација пројектних организација и производних организација;
- и) издавање налога за пловидбеност.

Члан 2.

(Појмови)

Појмови који се користе у овом Правилнику имају следеће значење:

- а) **Дио Е7-21** - захтјеви и поступци за сертификацију ваздухоплова и са њима повезаних производа, дијелова и уређаја и пројектних организација и производних организација из Анекса I овог Правилника;
- б) **Дио Е7-М** - одговарајући захтјеви за континуирану пловидбеност који су донесени у складу са Законом о ваздухопловству БиХ;
- с) **Главна пословно сједиште** - главна управа или регистровано сједиште предузећа унутар којег се проводе главне финансијске дјелатности и